

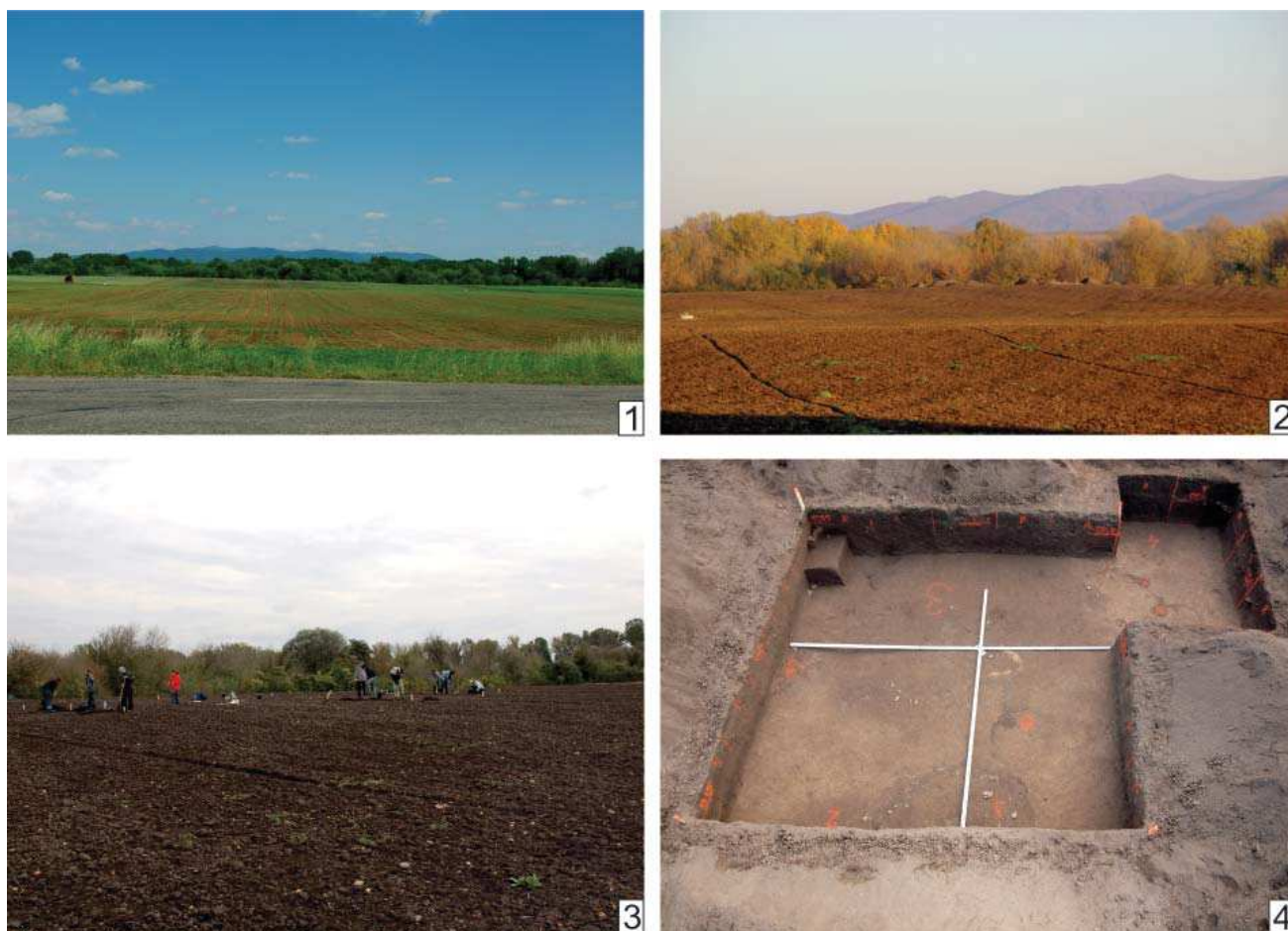
Obr. 1. Hronovce, časť Čajakovo, poloha Rúbanská. Lokalizácia archeologických sond A – C v priestore polohy na pravej terase rieky Hron. Autor: J. Beljak

postupne vytvorili náplavové a terasové uloženiny Hrona (Nagy et al. 1998a; 1998b). Poloha náleziska predstavuje terasu skláňajúcu sa na východe strmo smerom k rieke Hron. Z pôdnych druhov sa na mieste výskumu vyskytla ornica hlinitá a podorničie ílovito-hlinité. Z pôdnych typov je tu zastúpená výrazná černoziem.

Dejiny bádania

Archeologické nálezy z polohy Rúbanská pri Hronovciach sú známe už z minulosti. Prvé poznáme z povrchového prieskumu v päťdesiatych rokoch 20. storočia a boli evidované ako atypické praveké nálezy a črepy datované do včasného a vrcholného stredoveku. Praveké a stredoveké osídlenie bolo na polohe potvrdené aj v sedemdesiatych rokoch (bližšie Pažinová 2013, 217). V oboch prípadoch išlo o nedeštruktívny výskum, ktorý potvrdil archeologický potenciál územia a zároveň poukázal na postupné ničenie lokality poľnohospodárskou činnosťou. Prvý vedecky zameraný výskum na polohe bol realizovaný až v roku 2009 (Beljak/Pažinová 2013, 45-48). Zámerom archeologického výskumu bolo overiť zachovanosť predpokladaného pohrebiska z doby rímskej, ktoré bolo poškodzované orbou a tzv. detektoristami.

Polykultúrne osídlenie je charakteristické aj pre bezprostredné okolie náleziska. Variabilné artefakty sa našli vo viacerých miestnych častiach Hronoviec, napr. v Čajakove, Domaši i Vozokanoch nad Hronom (bližšie Pažinová 2013, 217). Práve z poslednej menovanej, kde sa nepochybne nachádzalo germánske sídlisko, pochádza aj rímsky denár Antonina Pia (138 – 161 po Kr.), resp. zlomok pravej ruky rímskej bronzovej sošky Merkúra (Rajtár 2019, obr. 1: 4). Naopak denár cisára Caracalla (211 – 217 po Kr.) pochádza z časti Domaša (Ondrouch 1964, Kat. č. 272 a č. 321).

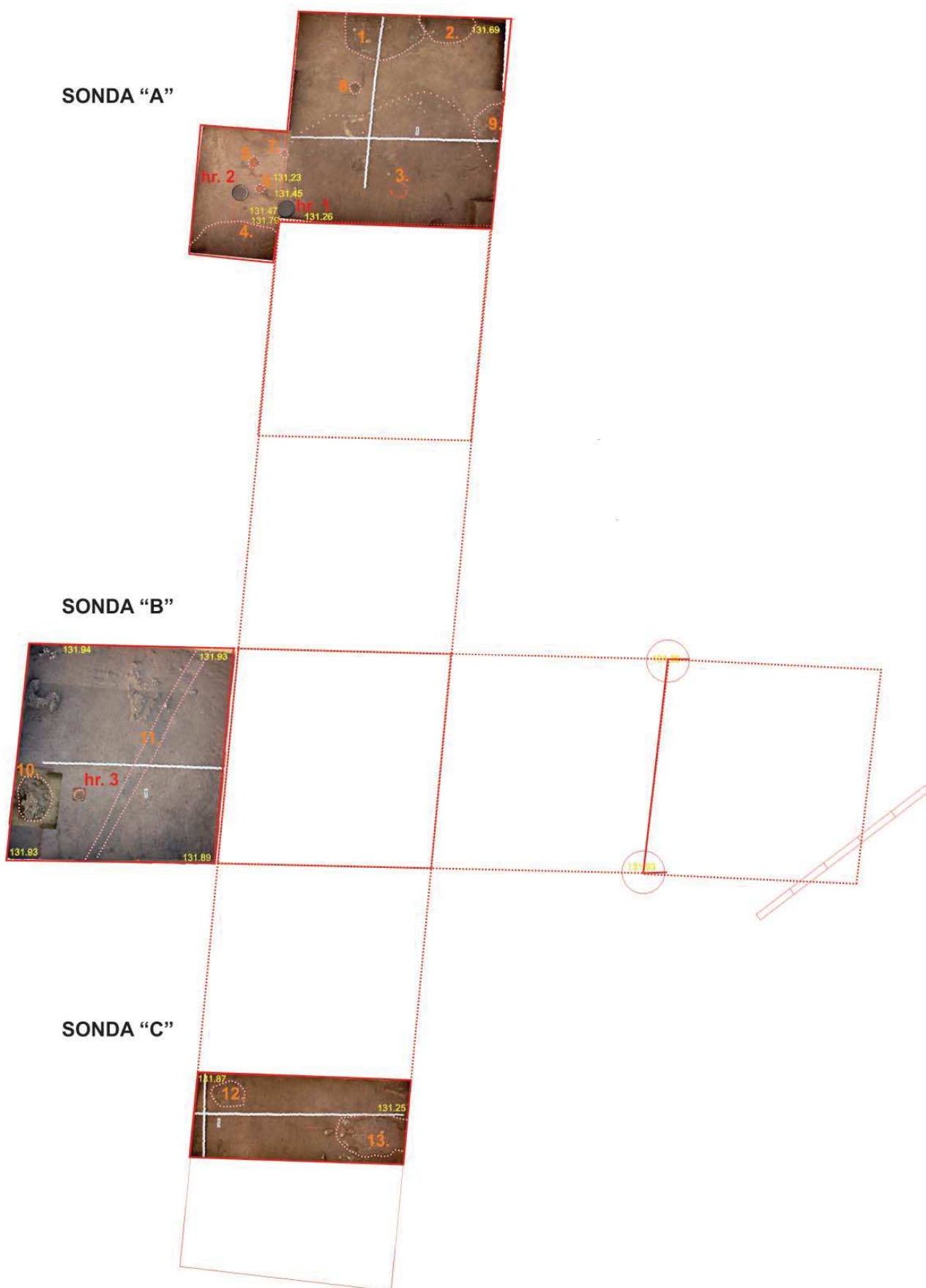

Obr. 2. Hronovce, časť Čajakovo, poloha Rúbaniská. 1 – pohľad na polohu od štátnej cesty I/76 Želiezovce – Štúrovo; 2 – bližší pohľad zo severu na skúmanú časť polohy; 3 – vytýčenie archeologických sond a začiatok výskumu; 4 – pôdorys sondy A po preskúmaní vrstvy zo včasnohistorického obdobia. Autor snímok: J. Beljak

Metóda výskumu

Ako prvé sme realizovali povrchový prieskum na polohe Rúbaniská (obr. 2) na ploche o rozlohe približne 3 ha. Na základe kumulácie nálezov bolo na sondážny výskum vybrané mierne vyvýšené miesto s nadmorskou výškou 131,8 m, ktoré bolo situované na východnej strane terasy vo vzdialenosti cca 300 m od meandra Hrona. Následne sa vytýčila sieť výskumu na ploche veľkosti 300 m². Všetky sektory v sieti mali rovnakú veľkosť 5 × 5 m (25 m²). Po vytýčení bol opätovne v jednotlivých sektoroch realizovaný povrchový prieskum. Sondážny výskum sa uskutočnil následne len v troch sektoroch, ktoré boli označené ako sondy A, B a C (obr. 3), pričom až na sterilné podložie sa preskúmali prvé dve sondy a v tretej sa odkryla len severná časť s plochou 10 m².

V sondách sa postupovalo manuálnym výkopom po vrstvách o mocnosti 0,15 – 0,2 m. Ornica na mieste siahala do hĺbky 0,4 m. Intenzívna poľnohospodárska orba polohy výrazne premiešala ornica s variabilnými archeologickými nálezmi. Tie boli preto inventarizované podľa jednotlivých vrstiev v príslušných sondách. Hneď od začiatku sa vo väčšej miere objavovali črepy z mladšieho stupňa staršej doby rímskej (druhá polovica 2. stor. po Kr.). Boli to prevažne fragmenty z rozoraných popolníc (zdobených i nezdobených urien), ako aj súčasti ich inventára. Obrysy jednotlivých objektov sa začali postupne rýsovať až v žltom podloží v hĺbke okolo 0,5 m od súčasného povrchu. Sondy sa následne rozdelili na sektory o veľkosti 1 × 1 m a nálezové situácie a artefakty sa od tej chvíle zaznamenávali podľa jednotlivých sektorov v sondách. Stratégia plošného odkryvu bola ovplyvnená nevýrazným farebným kontrastom vrchnej časti výplne objektov a okolitého podložia. Často

Obr. 3. Hronovce, časť Čajakovo, poloha Rúbaniská. Fotogrametria plochy archeologického výskumu. Presné situovanie sond A - C v teréne. Autor: J. Bartík

až niekoľkonásobné začisťovanie plochy umožnilo identifikáciu pôdorysu jednotlivých objektov.

Od začiatku sa na nálezisku koncentrovalo veľké množstvo nálezov a neubudli ani v pod-povrchových vrstvách. Boli to početné fragmenty keramiky, zvieracie kosti, štiepaná kamen-ná industria a kovové predmety, preto sa pri povrchovom zbere, ako aj pri hĺbení jednotli-vých vrstiev v sondách používal detektor kovov, ktorým sa prehliadali aj haldy vykopanej zeminy. Všeobecne na lokalite platilo, že protohistorické nálezy sa koncentrovali hlavne v ornici, resp. vo vrstve tesne pod ňou, pričom dominovali hlavne v sondách A a B. Zaujímavé je, že od hĺbky 0,6 m sa vyskytovali takmer výlučne praveké nálezy.

V sondách bolo celkovo zdokumentovaných trinásť pravekých sídliskových objektov (Pažinová 2013, 218-221) a tri urnové hroby z mladšieho stupňa staršej doby rímskej (B2; B2/C1).

Sonda A bola z dôvodu nálezu neporušenej germánskej urny (hrob 1) v hĺbke 0,4 m od sú-časného povrchu a objavení ďalšej urny (hrob 2) v západnom profile sektora A1 rozšírená západným aj južným smerom o dodatočnú plochu 6 m². Tretia urna (hrob 3) s okrajom po-rušeným orbou bola vyzdvihnutá zo sondy B. Všetky urny sa vyzdvihli aj s výplňou v blo-ku, následne sa v Železničnej poliklinike vo Zvolene vyhotovili ich röntgenové snímky (Bahýľ/Beljak 2010) a až v laboratórnych podmienkach sa vyberal a dokumentoval ich obsah. Analýzu prepálených zvyškov ľudských kostí uskutočnila Dr. hab. Anita Szczepanek z Ja-gelovskej univerzity v Krakove.

Z bezprostredného okolia germánskych urien boli odobrané aj štyri archeobotanické vzor-ky. Ich analýza však nevykázala žiadne zvyšky pestovaných druhov. Vo vzorkách sa vyskytli plano rastúce druhy, a to zuhoľnatené semená mrlíka bieleho *Chenopodium album* L., chrum-kavca väčšieho *Polycnemum arvense* L. a bazy chabzdovej *Sambucus ebulus* L. (Kaličiaková et al. 2011).

Popis žiarových hrobov

Hrob 1

V sonde A v sektore A1 sa v hĺbke 0,4 m objavil okraj hlinenej urny. Urna sa zachovala v celosti uložená na pôvodnom mieste. Obrisy a tvar hrobovej jamy sa nečrtali, dno urny sa nachádzalo na úrovni nivelety 131,2 m n. m. V jej okolí sa nevyskytli žiadne nálezy. Urna sa vyzdvihla aj s výplňou a dosahovala hmotnosť 2710 g. Röntgenová snímka ukázala, že v nej boli uložené viaceré kovové predmety (obr. 4: 1, 2, 4).

Opis nálezov

1. Urna misovitého tvaru s kónickou dolnou časťou, s lomom na pleciach zvýrazneným zhora obežným žliabkom, odsadeným nízkym hrdlom a zaobleným okrajom ústia. Povrch hladký, leštený, šedej farby. Rozmery: pr. okraja: 27,5 cm; pr. dna: 11,6 cm; pr. max. vydutia: cca 29,2 cm; výška urny: 20,6 cm (obr. 4: 3; tab. I: 7).

2. Železný klinec s trňom štvorcového prierezu bez hlavičky. Zakrivený. Dĺžka 6,5 cm (tab. I: 2).

3. Roztavený sklený zliatok modro-zelenej farby (tab. I: 3) snád' z nádoby.

4. Železný nôž so šikmo odsadenou čepeľou (tab. I: 5).

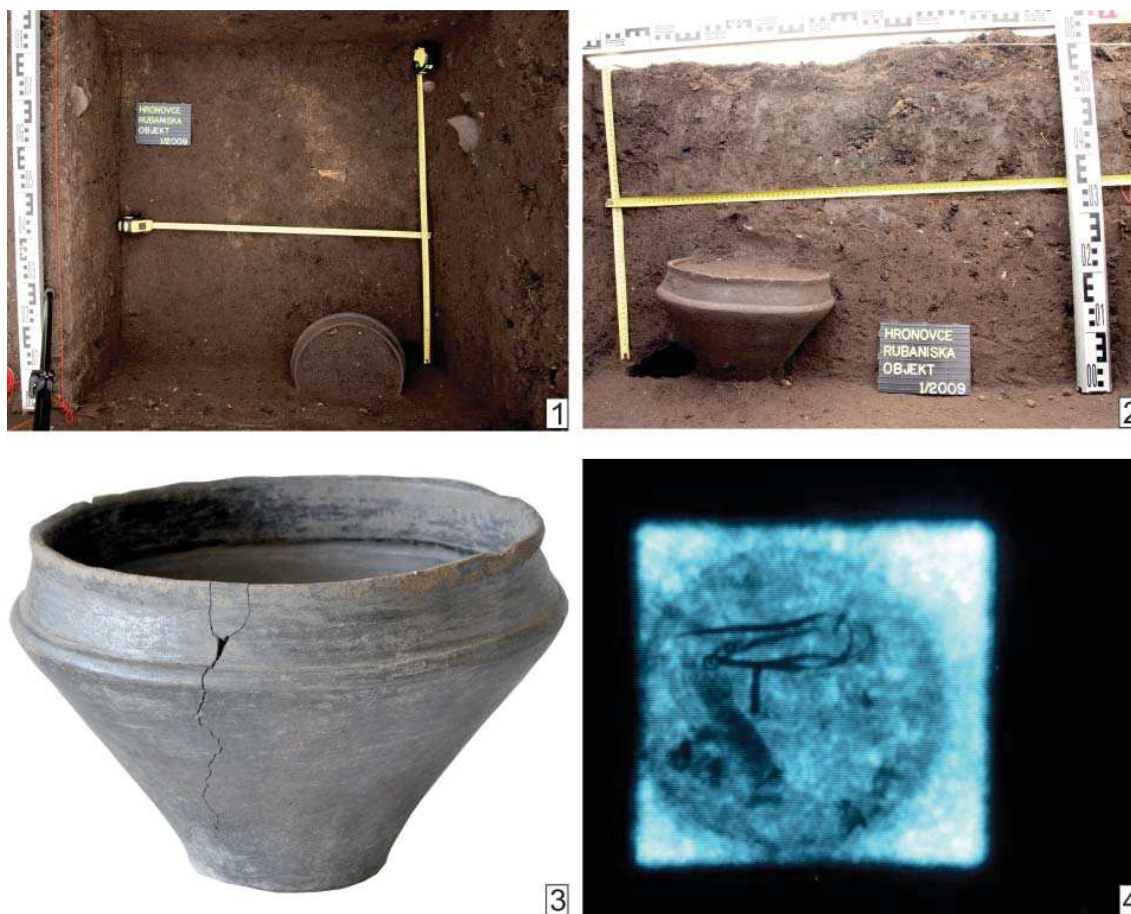
5. Závesné kovanie zrejme z opasku; skladá sa zo závesného krúžku, ktorý spája samostat-né kovanie obdĺžnikového prierezu a listovite rozšírené plechové kovanie (tab. I: 6).

6. Hrudka živice (tab. I: 1, 4);

Antropologická analýza

Mladý jedinec - infans, hmotnosť kostí 90 g.

Kosti silno a rovnomerne prepálené, čo značí pomerne stálu teplotu ohňa, ktorá pôsobila na telo pri kremácii. Zachovaných bolo malé množstvo fragmentov kostí. Z lebky išlo o malé fragmenty lebkovej klenby (*calvaria*), švy nespojené. Prítomný bol aj fragment skalnej časti

Obr. 4. Hronovce, časť Čajakovo, poloha Rúbaniská. Hrob 1. 1 – situovanie urny v sonde A, pohľad zhora; 2 – pohľad na situovanie urny z boku; 3 – fotografia urny; 4 – röntgenová snímka výplne urny. Autor: J. Beljak

pravej spánkovej kosti (*pars petrosa*). Z postkraniálneho skeletu sa zachovali fragmenty diaľčy dlhých kostí a telá rebier (*corpus costae*).

Hrob 2

V sonde A v sektore AX1 sa v hĺbke 0,4 m objavil okraj hlinenej urny. Urna sa zachovala v celosti uložená na pôvodnom mieste. Obrisy a tvar hrovej jamy sa nečrtali, dno urny sa nachádzalo na úrovni nivelety 131,2 m n. m. V jej okolí sa nevyskytli žiadne nálezy. Urna sa vyzdvihla aj s výplňou a dosahovala hmotnosť 2922 g. Röntgenová snímka ukázala, že v nej boli uložené viaceré kovové predmety (obr. 5: 1, 2, 4).

Opis nálezov

1. Urna misovitého tvaru s baňatým telom a esovitou profiláciou stien, na pleciah plytkou obežnou ryhou oddeleným zúženým hrdlom s von vyhnutým ústím a oblým okrajom. Povrch hladký, leštený, v dolnej časti svetlohnedej, v hornej šedej farby. Rozmery: pr. okraja 21,6 cm; pr. dna 11,7 cm; pr. max. vydutia 25,8 cm; výška urny 21,5 cm (obr. 5: 3; tab. II: 5).

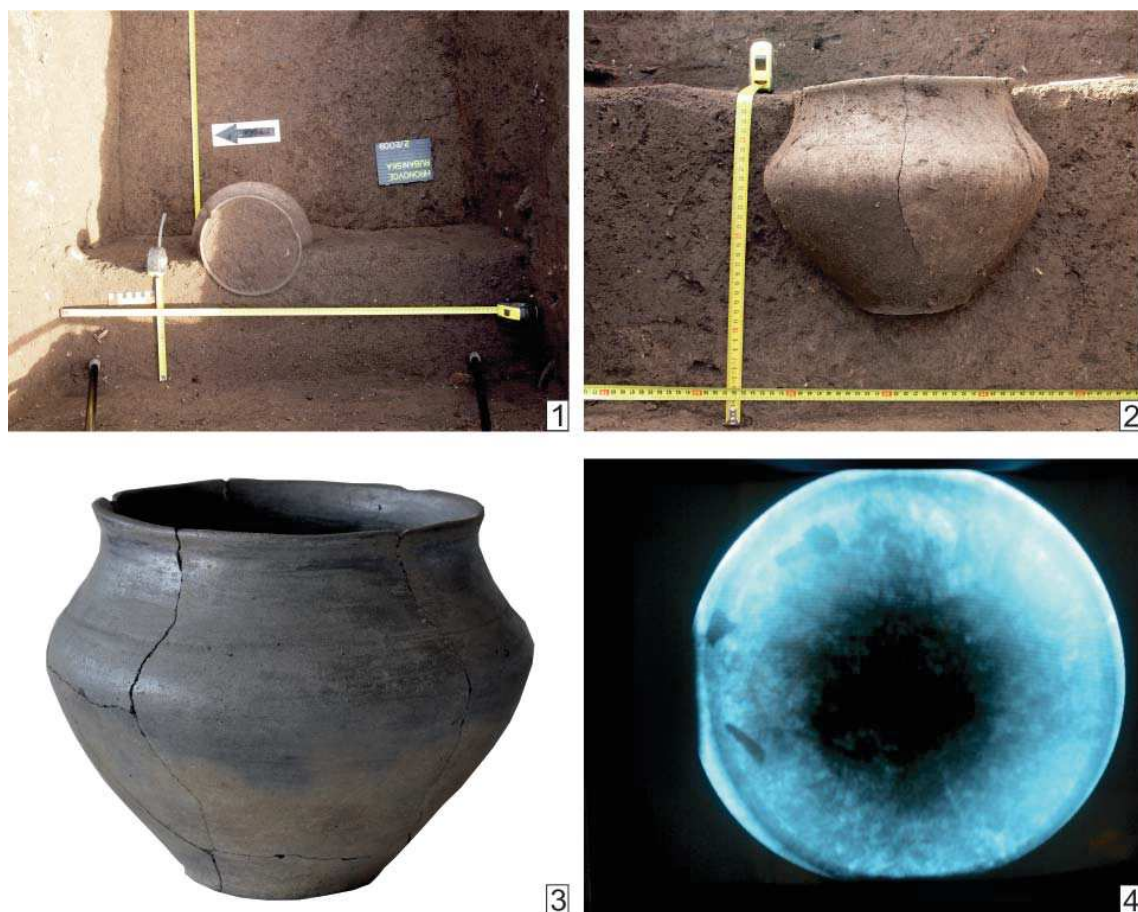
2. Dva fragmenty (tab. II: 1, 2) bronzového držadla naberačky alebo z cedníka (typ E 159-161).

3. Fragment plechu z bronzovej nádoby (tab. II: 3).

4. Fragment železného noža (tab. II: 4).

Antropologická analýza

Žena, adultus (25 – 30 rokov), hmotnosť kostí 1181 g.

Obr. 5. Hronovce, časť Čajakovo, poloha Rúbaniská. Hrob 2. 1 – situovanie urny v sonde A, pohľad zhora; 2 – pohľad na situovanie urny z boku; 3 – fotografia urny; 4 – röntgenová snímka výplne urny. Autor: J. Beljak

Kosti silno prepálené (teplota žiaru okolo 800 – 1000 °C), rovnomerne, zachované fragmenty dlhých kostí, prevaha kostí postkraniaľneho skeletu.

Lebka: fragmenty lebkovej klenby (*calvaria*) delikátnej stavby, švy voľné; zachované boli: očnice (*orbita*) z čelovej kosti (*os frontale*) delikátnej stavby, pravá líčna kosť (*os zygomaticum*) – delikátna, pravá časť sánky (*mandibula*) s alveolami (bez prítomnosti zubov), fragment čeľuste (*maxilla*) s alveolami, fragmenty tela záhlavnej kosti (*pars basilaris*) a bočná časť záhlavnej kosti (*pars lateralis*), ľavá časť skalnej časti spánkovej kosti (*pars petrosa*).

Skelet postkraniaľny: zo stavcov sa zachoval sekundárne poškodený druhý krčný stavec (*axis*), telá krčných (*vertebrae cervicales*), hrudných (*vertebrae thoracicae*) a driekových (*vertebrae lumbales*) stavcov, fragment krížovej kosti (*os sacrum*). Z horných končatín sa zachovali fragmenty kľúčnej kosti a lopatky (*clavicula, scapula*), distálna epifýza ramennej kosti (*humerus*) a proximálne epifýzy pravej aj ľavej vretennej kosti (*radius*), proximálna aj distálna epifýza lakťovej kosti (*ulna*). Z dolných končatín sa zachovali časti panvy (*pelvis*), proximálna epifýza pravej aj ľavej stehennej kosti (*femur*) a fragment distálnej epifýzy stehennej kosti, fragment ľavej členkovej kosti.

Zachovali sa tiež fragmenty diafýz dlhých kostí a fragmenty epifýz, záprstné kostičky (*ossa metacarpalia*), predpriehlavkové kosti (*ossa metatarsi*) a fragmenty rebier (*costae*).

Hrob 3

V sonde B v sektore B2 sa v hĺbke 0,35 m objavila poškodená horná časť tela urny. Urna bola uložená na pôvodnom mieste, jej okraj bol zničený. Obrysy a tvar hrobovej jamy sa

Obr. 6. Hronovce, časť Čajakovo, poloha Rúbaniská. Hrob 3. 1 – situovanie urny v sonde B, pohľad zhora; 2 – pohľad na situovanie urny z boku; 3 – fotografia urny; 4 – röntgenová snímka výplne urny. Autor: J. Beljak

nečrtali, dno urny sa nachádzalo na úrovni nivelety 131,1 m n. m. V jej okolí sa nevyskytli žiadne nálezy. Urna sa vyzdvihla aj s výplňou a dosahovala hmotnosť 1063 g. Röntgenová snímka ukázala, že v nej boli uložené viaceré kovové predmety (obr. 6: 1, 2, 4).

Opis nálezov

1. Urna misovitého tvaru pri dne s rozšírenou odsadenou podstavou, s kónickou dolnou časťou a výrazným lomom na pleciah a odsadeným pôvodne nízkym hrdlom, zničeným orbou. Povrch hladký, leštený, šedočiernej farby. Okraj zničený orbou. Rozmery: pr. okraja cca 23 cm; pr. dna 9,8 cm; výška zachovanej časti urny 17,9 cm (obr. 6: 3; tab. III: 3).

2. Fragment železného nožíka (tab. III: 1) s rukoväťou ukončenou kruhovým očkom.

3. Fragment železného noža (tab. III: 2).

Antropologická analýza

Infans II/iuvenis (15 – 20 rokov), hmotnosť kostí 243 g.

Kosti silno a rovnomerne prepálené, zachovaných málo väčších fragmentov kostí. Z lebky sa zachovali malé fragmenty kosti lebkovej klenby (*calvaria*), zachované švy boli rozvoľnené, zachovala sa skalná časť spánkovej kosti (*pars petrosa*). Z postkraniaálneho skeletu sa zachovali úlomky panvy (*pelvis*), úlomky diafýz dlhých kostí a nezrastených epifýz dlhých kostí. Ďalej sa zachovali fragmenty stavcov (*vertebrae*) a rebier (*costae*).

V dobe rímskej v kultúre Kvádov na území juhozápadného Slovenska dominoval žiarový pohrebný rítus. Najcharakteristickejšou formou boli popolnicové hroby, čo sa potvrdilo aj na skúmanom pohrebisku v Hronovciach, kde sme objavili tri žiarové urnové hroby.

Zvyšky ďalších hrobov sa nachádzali plytšie a boli zničené masívnou orbou. Ich existenciu potvrdzujú silne rozorané zvyšky urien, milodary a prepálené ľudské kostičky. Nálezy troch urien a predmety hrobovej výbavy datujú tieto hroby na koniec staršej doby rímskej, t. j. do mladšej fázy stupňa B2 a (až) do prechodového stupňa B2/C1.

Zberové nálezy z rozrušených hrobov

Kovové predmety

Spony

Ako prvé zmienime tri železné jednodielne trúbkovité spony IV. skupiny podľa Almgrena (tab. IV: 1-3). Ide o variant typu A 86. Dve majú hornú tetivu s dvanásťzávitovým vinutím. Trúbkovité hlavice sú zdobené rytými líniami, ktoré tvoria dva trojuholníky s dvoma očkami umiestnenými v strede. Na hornom konci lúčika sa nachádza trúbkovitý kónický uzlík, zdobený koncentrickými rytými líniami pôvodne inkrustovanými striebornými filigránovými drôtkami po obvode. Na nôžke spony sa pôvodne na plôške nad zachycovačom nachádzalo plátovanie fóliou z farebného kovu. Nôžka je ukončená valcovitou pätkou. Pod ňou je mierne šikmý plný zachycovač. Ihla sa zachovala iba v jednom prípade. Tretia zo spôn je trochu odlišná (tab. IV: 3). Zachovalo sa z nej iba torzo, ktoré tvorí trúbkovitá hlavica zdobená rytými koncentrickými líniami. V ryhách na hlavici sa nachádza zdobenie inkrustáciou filigránovými striebornými drôtkami. Na vrchole lúčika je trúbkovitý masívny uzlík zdobený koncentrickými rytými líniami, rovnako zdobený filigránovým strieborným drôtom. Z nôžky sa zachovala iba horná časť zdobená plátovaním bronzovou fóliou.

Železné spony typu A 86 neboli v barbariku udomácneným typom. Častejšie sa vyskytujú bronzové panónske a rétske exempláre. Rétske varianty spôn A 86 bývajú vyhotovené z bronzu (*Gschwind/Ortisi 2001, 403*). Spony typu A 86 z Hronoviec majú analógie v hrobe 3/61 v Gbelciach-Tehelni (*Beljak/Kolník 2006, obr. 11: 1, 2*) a na lokalite Fuchsberg pri Günzenhausene v Hornom Bavorsku (*Fasold 1987-1988, 193*). Najpočetnejšie paralely poznáme z Panónie (*Koščevič 1980; Kovrig 1937, tab. VII; XXIX; Patek 1942*). Železná spona A 86, zdobená striebornou tauziou, bola nájdená aj na lokalite Likavka na území púchovskej kultúry (*Pieta 1997, 146*). Ďalšie paralely trúbkovitých spôn tohto typu v stredodunajskej oblasti poznáme z pohrebiska v Abraháme (*Kolník 1980, 43, 62, 63, tab. XXX: 94 b1, b2; L: 175: b, c1, c2*). Analógie spôn typu A 86 z Hronoviec výnimočne pochádzajú aj z územia przeworskej kultúry v južnom Poľsku, konkrétne bronzový exemplár sa našiel v Popielówe a *K. Godłowski (1977, 12)* ju porovnáva s panónskymi.

Zdá sa, že rétske varianty spôn s trúbkovitou hlaviceou typu Almgren 86 sú vývojovo mladšie ako panónske exempláre. Indikuje to aj spôsob profilácie lúčika. Tento pri rétskom variante nadobudol už prepojenie trúbkovitých hlavíc a uzlíka do jedného celku, čo vyústilo do variantu spôn typu Almgren 86 so šarnierovou konštrukciou. Spony Almgren 86 sú v alpskej oblasti rétskej provincie datované do druhej polovice 2. stor. po Kr. a na začiatok 3. stor. po Kr. Trúbkovité spony z Hronoviec tvoria vývojový medzičlánok medzi sponami typu Almgren 85 a Almgren 86. Potvrdzuje sa tak správnosť názoru O. Almgrena, ktorý predpokladal prechod od typu A 85 k A 86 na základe tvaru lúčika. Tento je pri type A 85 ešte len spojený so stredovým uzlíkom, ale pri type A 86 je už zrastený do jedného celku (*Almgren 1923, 44, tab. IV: 85, 86*). Variant trúbkovitých železných spôn typu A 86 z Hronoviec možno datovať do pokročilého stupňa B2 s možnosťou presahu do stupňa B2/C1.

Z Hronoviec pochádzajú aj tri trúbkovité spony skupiny IV. podľa Almgrena. V prípade prvej išlo o železnú sponu s obojstranným vinutím (tab. IV: 4), ktoré je umiestnené v puzdre.

Z trúbkovitej hlavice nízko klenutý lúčik plynule prechádza do mierne rozšírenej nôžky. Ihla je zapnutá vo vysokom plnom zachycovači. Analógia k nej z fázy B2b pochádza napr. z lokality Kamieńczyk (*Dąbrowska 1997, tab. XCVI: 2*). Ďalšie poznáme zo Sekúl (*Hüssen/Rajtár/Voß 2017*), Závodu a Sisaku (*Koščevič 1980*).

Ďalšou sponou objavenou v Hronovciach je bronzový trúbkovitý exemplár s vonkajšou hornou tetivou prichytenou v háčiku hlavice a s osem závitovým obojstranným vinutím (tab. IV: 5). Trúbkovitá hlavica je od nôžky spony oddelená plastickým uzlíkom. Na pätko nôžky sa nachádza dohora vytiahnutý gombík. Spona má zdeformovaný plný vysoký zachycovač. Ihla je odlomená. Analogický nález pochádza napr. zo Zalužian (*Bojović 1983, 12, var. 3*) a z Podzámčí-Rýzemberku v Čechách (*Droberjar/Metlička/Řezáč 2011, 314, 317, obr. 5: 9*). Spona je veľmi podobná typu Almgren 86, ale nemá opornú doštičku. Vyskytuje sa od 2. polovice 2. stor. do počiatku 3. stor. po Kr. (*Droberjar/John/Zavřel 2017, 207, obr. 8: 7*).

Do IV. skupiny podľa Almgrena patrí aj torzo železnej trúbkovitej spony (tab. IV: 6). Trúbkovitá hlavica je od nôžky spony oddelená plastickým uzlíkom, ktorý je podobne ako hlavica zdobený priečnymi ryhami. Na pätko nôžky sa nachádza výrazný plasticky zdobený cibuľový gombík. Spona má odlomený zachycovač, ihlu i vinutie.

Podobná je ďalšia železná trúbkovitá spona z Hronoviec (tab. IV: 8). Trúbkovitá hlavica je od nôžky tejto spony oddelená plastickým uzlíkom, ktorý je podobne ako hlavica zdobený priečnymi ryhami. Na pätko nôžky sa nachádza výrazný plasticky zdobený cibuľový gombík. Spona má vysoký plný zachycovač. Ihla a vinutie sú odlomené.

Menované spony z Hronoviec majú analógie na pohrebisku przeworskej kultúry napr. v Nadkole (*Andrzejowski 1998, tab. LXVIII: 2*), ale aj na iných súvekých przeworských pohrebiskách (*Dzięgielewska/Kulczyńska 2008, tab.: XX: 1, 2*). Tieto spony možno datovať do fázy B2b - B2/C1.

Pri bronzovej kolienkovitej spony, ktorá je dvojdielna s polkruhovou záhlavnou doštičkou a členenou pätkou, sa vinutie a ihla nezachovali (tab. IV: 7). Ide o rímskoprovinciálnu sponu, podľa Almgrena typ 247 jeho VI. skupiny. Analogické nálezy pochádzajú z germánskej osady v Štúrove (*Beljak 2010a, obr. 14: 9*). Tieto kolienkovité spony boli typické pre rímske vojenské prostredie predovšetkým v období od druhej polovice 2. stor. po Kr. do prvej polovice 3. stor. po Kr. (*Böhme-Schönberger 1998, 363; Ołędzki 2007, 116*). Objavujú sa aj v barbarskom prostredí na juhozápadnom Slovensku, napr. v chate 189 v Branči (*Kolník/Varsik/Vladár 2007, 132, tab. 152*) alebo v hrobe 85 v Abraháme (*Kolník 1980, 40, 41, tab. XXVII: 85b-c*). Analogický nález pochádza tiež z rímskeho tábora Lauriacum v Rakúsku (*Jobst 1975, tab. 21: 154*), z Iže na Slovensku (*Rajtár 1992, 157, obr. 15: 6*), prípadne z pohrebiska Velatice v okrese Brno (*Jílek/Kuča/Sojková 2016, 252*). Na dolnom Pohroní sa podarilo získať veľký súbor rímskych kolienkovitých spôn z Mužle a Obidu (*Beljak 2010a*).

Ďalšiu skupinu spôn z pohrebiska v Hronovciach predstavujú spínadlá V. Almgrenovej skupiny. Ide o železnú, pôvodne dvojdielnu sponu (tab. V: 1). Zachycovač je poškodený. Vinutie a ihla sa nezachovali. Tetiva vinutia bola uchytená pomocou lôžka v očku osi. Lúčik je pásikový, vysoko klenutý do oblúka. Analógia tejto spony pochádza z pohrebiska przeworskej kultúry Cieblowice Duże (*Dzięgielewska/Kulczyńska 2008, tab. LI: 1-3*) z fázy B2b - B2/C1. Ďalšie paralely so širokým pásikovým esovite prehnutým lúčikom zo stupňa B2b sa našli v lokalite Kamieńczyk (*Dąbrowska 1997, tab. XC: 1; XCIII: 16*).

Ďalšou železnou sponou V. Almgrenovej skupiny je dvojdielne spínadlo (tab. V: 2). Ihla je zapnutá v zachycovači. Vonkajšia horná tetiva vinutia je prichytená v háčiku hlavice, lúčik je jemne vyklenutý, čím sa líši od takmer rovnakej predošlej spony. Vinutie sa skladá pravdepodobne zo štrnástich závitov. Spona je v priereze pásová. Analógiu tejto spony z fázy B2b možno nájsť opäť v priestore przeworskej kultúry (*Jaskanis 2005, tab. X: 1*).

Do 8. série V. Almgrenovej skupiny patrí z Hronoviec aj dvojdielna železná spona (tab. V: 3). Ihla je zapnutá v zachycovači. Vonkajšia horná tetiva vinutia je prichytená v háčiku hlavice, lúčik je jemne vyklenutý. Hlavica je od lúčika stupňovite odsadená. Koniec nôžky je rozšírený a oblúkovite vyhnutý. Vinutie sa pôvodne skladalo pravdepodobne z dvanástich závitov. Spona je v priereze pásová (tvar 3/3b; *Machajewski 1998, 187-196*). Analogickým nálezom je napr. spona z povrchového zberu zo Sekúl. Tento typ spony možno datovať do stupňa B2/C1, prípadne do začiatku stupňa C1a (*Iván 2017, 297, obr. 2: 17*).

Ďalšia je dvojdielna železná spona v tvare T s pravouhlou platničkou na hlavici (tab. V: 4). Patri do V. skupiny 11. série podľa O. Almgrena. Páskový lúčik je oblúkovito klenutý, koniec rovno zrezanej nôžky mierne vyhnutý nahor. Ihla a vinutie sa nezachovali. Pôvodne bola tetiva vinutia v žliabku obtočená na hlavici. Spona je v priereze pásová. Ide o typ Leonów (t.j. A séria 11) rozšírený v okruhu przeworskej kultúry (*Jamka 1963; Godłowski 1977, 22, 23*). Tento typ spony sa v priestore przeworskej kultúry doložil vo fáze B2b v Nadkole (*Andrzejowski 1998, tab. LXIII: 4*) a vo fáze B2a/B2b na lokalite Krupice (*Jaskanis 2005, tab. XXXIX*).

Bronzová dvojdielna spona (tab. V: 6) poškodená žiarom patrí do 8. série V. Almgrenovej skupiny. Lúčik je veľmi jemne vyklenutý. Valcovitá hlavica je od lúčika výrazne odsadená. Koniec nôžky je výrazne rozšírený a zdobený priečnou ryhou. Spona má vysoký plný zachycovač. Ihla a vinutie sa nezachovali. Pravdepodobne ide o sponu typu Almgren 129. V Mužli na dolnom Pohroní sa zberom pomocou detektoru kovov podarilo nájsť dva bronzové príklady týchto spôn. Analógie k nim, okrem „domácej“ przeworskej oblasti na území dnešného Poľska, poznáme aj v stredodunajskom priestore. V Dolnom Rakúsku sa takéto spony podarilo odкрыť na lokalitách Bernhardsthal, Drösing-Huttmanndorf, Ringelsdorf (*Tejral 2006, 151*), na južnej Morave v Mušove, na juhozápadnom Slovensku v Iži, v Hurbanove (*Rajtár 2015, 380-383*) a v Beckove (*Varsik/Hanuliak/Kovár 2006, 206*). Doložené sú aj na území rímskej provincie Dácia v Porollise (*Tejral 2006, 151*) a na území Panónia v Aquincu (*Rajtár 2015, 380-383*).

V priestore germánskej osady v Mužli² sa našla i paralela k ďalšej sponu 8. série V. skupiny Almgrena. Je to príklad bronzovej spony s valcovitou hlavicom (A 127/128). Spony s valcovitou hlavicom sú doložené okrem územia przeworskej kultúry aj na južnej Morave: Vrchoslavice, Velatice, Šitbořice, Nedakonice, Mušov, Pavlov, Hevlín, Mikulov, Ladná; na juhozápadnom Slovensku: Abrahám, Bešeňov, Iža, Kostolná pri Dunaji, Veľký Cetín, Závod; v dolnom Rakúsku: Ringelsdorf, Waltersdorf an der March, Drösing; i na území rímskej provincie Panónia: Brigetio, Carnuntum, Purbach am Neusiedlersee (*Rajtár 1998, obr. 9*). Tieto spony sú datované do stupňov B2 a B2/C1 doby rímskej (*Rajtár 1992, 149-170; Tejral 1970, 184-212*).

Do 8. série V. skupiny podľa Almgrena patrí z Hronoviec aj bronzová kolienková spona, dvojdielna s polkruhovou záhlavnou doštičkou a členenou okrúhlu nôžkou pôvodne pravdepodobne s emailovou výzdobou (tab. V: 8). Na lúčiku sú umiestnené dve priečne rebrá. Nôžka má vysoký plný zachycovač a je ukončená členenou valcovitou pätkou. Vinutie a ihla sa nezachovali. Záhlavná doštička je zdobená ryhami. Je to veľmi zriedkavý tvar spony s paralelou v Závode (*Benninger 1934*).

Posledné spínadlá nájdené v Hronovciach patria do VII. skupiny podľa Almgrena. Patrí sem silne skorodované železné vinutie spony, ktoré sa pôvodne skladalo z pravdepodobne štrnástich závitov (tab. V: 5). Analogickým nálezom je spínadlo z pohrebiska Chmielów Piaskowy (*Godłowski/Wichman 1998, tab. XIX*) zo stupňa B2. Ďalej je to silne skorodovaný jemne klenutý lúčik železnej spony (tab. V: 7), ktorej tetiva bola pôvodne zachytená v háčiku. Stredom lúčika prebieha pozdĺžna ryha, v ktorej bola umiestená výzdoba inkrustáciou strieborným drôtom. Ďalšou je strieborná dvojdielna spona s vysokým plným zachycovačom a pôvodne samostrelovou konštrukciou (tab. V: 9). Lúčik je strechovite klenutý a v jeho strede sa nachádza pripevnený hladký prstenec. Zachycovač je od lúčika odčlenený pomocou ďalšieho prstenca, ktorý je zdobený priečnym presekaním. Rovnaká výzdoba sa nachádza na hornej časti nôžky, ktorá je ukončená členeným gombíkom. Analógie poznáme v strednom Podunajsku (*Kolník 1965, 189-199*). Poslednou sponou VII. Almgrenovej skupiny je železné dvojdielne spínadlo s vysokým plným zachycovačom a pôvodne pravdepodobne so samostrelovou konštrukciou (tab. V: 10). Lúčik je parabolicky nízko klenutý. Ihla sa nezachovala. Analógie možno nájsť v priestore przeworskej kultúry (*Andrzejowski 1998, tab. XL: 4; LXIII: 4*) z fázy 2A.

² V susedstve germánskej osady v Mužli sa nachádza rímsky pochodový tábor z obdobia markomanských vojen.

Tvarovo blízke spínadlám VII. Almgrenovej skupiny sú spony z osady v Pobedime a z pohrebiska v Očkove (*Kolník 1965*, tab. 5: 1, 2). Ťažisko rozšírenia samostrelových spôn s vysokým zachycovačom leží v polabskej germánskej oblasti a v sarmatskej oblasti.

Zlomky bronzových nádob

Z Hronoviec pochádza veslovité držadlo (typ E 160-161) cedidla alebo naberačky (tab. IX: 5). Cedidlá s veslovitými držadlami sa vyskytujú prevažne v stupni B2 a pokračujú v stupni B2/C1 (*Eggers 1951*, I, 174). Pravdepodobne z držadla naberačky alebo z cedníka (typ E 159-161) pochádza aj ďalší nález (tab. IX: 3). Bronzový úlomok (tab. VIII: 8) je na ústí zdobený tromi rytými líniami. Bronzové držadlá nádob poznáme z hrobu 4 (3/61) z Gbeliec-Tehelne (*Beljak/Kolník 2006*) a z povrchového zberu v Šarovciach-Tehelni (*Beljak 2010b*, 38, obr. 14: 9).

Okrem toho sa v Hronovciach doložili aj úlomky z tela cedidla typu E 159-162 (tab. VIII: 1, 7) s dierkami v pravouhlých geometrických tvaroch. Analogické bronzové cedidlo poznáme napr. z pohrebiska v Kostolnej pri Dunaji (napr. *Kolník 1980*, Taf. XCVI: 31r; CX: 53i) a Sládkovičove (*Kolník 1980*, Taf. CXXXIII: 21f; CXXXVII: 29g).

Aj ďalšie objavené fragmenty v Hronovciach pochádzajú zrejme z bronzových nádob. Napríklad bronzový úlomok so sústrednými rytými kružnicami pravdepodobne z dna (tab. IX: 4) by mohol pochádzať aj z kovania skrinky, príp. nábytku. Z ústia bronzovej nádoby azda pochádza ďalší nález (tab. VIII: 9). Plechové predmety boli zrejme súčasťou tela nádoby (tab. VIII: 3-6; IX: 6, 7). Ďalší fragment (tab. IX: 9) pochádza pravdepodobne z vydutia misy alebo taniera. Úlomok uška držadla bronzovej nádoby (tab. IX: 1) mohol byť súčasťou vedra, prípadne situly.

Okrem bronzových nádob sa v Hronovciach našla aj malá bronzová lyžica (tab. VI: 7). Patrí pravdepodobne medzi oválne lyžice s hladkou alebo tordovanou rúčkou. Paralely možno nájsť na lokalite Augst, kde sú lyžice tohto typu datované do staršej doby rímskej (*Riha/Stern 1982*, 16, 17). Nemožno však vylúčiť, že lyžička slúžila na lekárske alebo kozmetické účely. Mohlo by ísť o nástroj s okrúhlou rúčkou, ktorý má na jednom konci dlhšiu oválnu miskovú časť a opačnú stranu má zosilnenú. Takýto nástroj slúžil na miešanie a nanášanie kozmetiky alebo liečebných prípravkov (*Riha 1986*, 64).

Kovové súčasti a ozdoby opasku

Hranaté pracky s trňom a upevňovacím kovaním objavené v Hronovciach (tab. X: 2, 3, 5) sa v priestore przeworskej kultúry vyskytujú v stupni B2 a C1 (napr. lokality Komorówko a Chorula; *Madyda-Legutko 1984*, 98). Na Slovensku sú známe paralely z pohrebiska v Kostolnej pri Dunaji (*Kolník 1980*, Taf. CXVI: 8) a z pohrebiska v Abraháme (*Kolník 1980*, Taf. LVI: 196d). Okrem toho z Hronoviec pochádza jednoduchá železná okrúhla pracka s trňom (tab. X: 4). Ide o pracku jednoduchého typu Madyda-Legutko C13, ktorý sa vyskytuje prakticky počas celej doby rímskej v slobodnej Germánii aj v sarmatskom prostredí (*Madyda-Legutko 1986*). Analogický nález pochádza napríklad z Bratislavy, časť Trnávka, poloha Zadné (*Varsik 2011*, 121, obr. 61: 2).

Prelamované plechové upevňovacie nákončie opaska s geometrickým ornamentom (tab. VI: 5) má obdĺžnikový tvar a nit s guľovitou hlavičkou. Ide o kovanie skupiny Garbsch B1 (*Garbsch 1965*, 89). Pracky s jemným geometrickým sieťovaným vzorom sa vyskytujú od 1. polovice 1. stor. po Kr. (*Deimel 1987*, 74). Exemplár z Hronoviec môžeme datovať do 2. stor. po Kr. (*Oldenstein 1976*, 193-197, tab. 62, 63).

Z opasku alebo zo štítu pochádza pravdepodobne aj bronzový nit s vyklenutou hlavicou (tab. VI: 3). Analogické nity sú doložené v Bratislave, časť Trnávka (*Varsik 2011*, obr. 16: 5, 6), ale napríklad aj na pohrebiskách v Kostolnej pri Dunaji (*Kolník 1980*, Taf. C: i1-13) a v Abraháme (*Kolník 1980*, Taf. XI: 2h1-3).

Železný predmet s bronzovým krúžkom (tab. VI: 2) predstavuje zrejme závesné kovanie či závlačku. Analogické nálezy sú doložené v Pičhore (*Droberjar 1999, 228, Taf. 27: 10*) a v Kostolnej pri Dunaji (*Kolník 1980, Taf. CXVI: 5*). Pre neúplnosť materiálu nemožno vylúčiť, že ide o kovanie skrinky.

Podlhovasté nákončie opaska so zúženým koncom v tvare pinzety s dvoma nitmi (tab. X: 1) má horné ukončenie rozštiepené. Do tejto časti sa nasúval remeň. V iných prípadoch sa nákončia tohto typu pripevňovali za pomoci malých nitov a plieškov (*Madyda 1977, 387*). Analógia je známa napr. z pohrebiska v Sládkovičove (*Kolník 1980, Taf. CLXII: 82e*).

Závesné kovanie s romboidnými koncami a s nitmi (tab. IX: 2) má oblúkovitý tvar. Ide o variant 2 podľa Madydy-Legutko (*Madyda-Legutko 1986, 65-110*). Tento typ kovania sa v priestore przeworskej kultúry nosil na širokom opasku s prackou zo skupiny Madyda-Legutko G (*Madyda-Legutko 2011*).

Nástroje

Z nástrojov sú v nálezoch z Hronoviec zastúpené hlavne železné nože. Väčšinou mali zrejme od čepele výrazne odsadený trň rukoväti (tab. XI: 1, 5). Ďalší nemožno bližšie určiť (tab. X: 10).

Jeden zo železných nožov (tab. III: 1) objavený v urne 3 v Hronovciach mal rukoväť zakončenú očkom, pričom pri takomto type *T. Kolník (2004, 197)* uvažoval, že mohlo ísť o lekárske skalpel. Domnieva sa, že nože s celokovovou rukoväťou z barbarika napodobňujú rímske predlohy. Skalpely s rukoväťou kruhového profilu sú datované až do mladšej doby rímskej (*Kolník 2004, 199, 202; Künzl 1982, 16, 40*).

Z Hronoviec pochádzajú aj železné predmety (tab. XI: 2-4), ktoré s veľkou pravdepodobnosťou predstavujú zlomky nožníc.

Zbrane a súčasti výstroja

V Hronovciach sa našlo niekoľko úlomkov deformovaných bronzových kovaní z okraja štítu so žliabkovitým tvarom, ktoré boli k štítu pripevnené nitmi s polguľovou hlavičkou (tab. VII). Nad nitmi je rytá trojuholníková výzdoba s dvojicami súbežných línií. Ide o typ Zieling E (*Zieling 1989, 233-235*). Paralely možno hľadať v Kostolnej pri Dunaji (napr. *Kolník 1980, taf. CXIX: 37; CXIII:e1-e3*), Dobřichove-Pičhore (*Droberjar 1999, 109, 110*) a Zohore (*Bazovský 2007, 286, obr. 3: 1*). Typ Zieling E sa vyskytuje v celej slobodnej Germánii od neskoršej doby laténskej do záveru staršej doby rímskej (*Zieling 1989, 234*).

Súčasť výstroja jazdca predstavuje železná oblúková ostroha s trňom ukončená gombíkmi (tab. X: 7). Pri povrchovom zbere sa v osade v Čake našla tvarovo podobná bronzová oblúkovitá ostroha typu E6 podľa J. Ginalskeho. Má nízke oblúkovité ramená a vysoký kónický bodec zdobený dvoma ryhami pri základni. Zachované rameno je vyhnuté do vnútra a ukončené polguľovitým „gombíkom“. Tento typ ostrôh je datovaný do prechodného stupňa B2/C1 - C1a doby rímskej (*Ginalski 1991, 63*). Ostroha tohto typu je bežná na pohrebiskách przeworskej kultúry vo fáze B2b a B2/C1 - C2 (*Andrzejowski 2010, 76-83; citované podľa Lamiová-Schmiedlová/Luštíková/Tomášová 2017, 24*). Paralelu k ostrohe poznáme z pohrebiska v Abraháme (*Kolník 1980, Taf. LXI: c1*), prípadne bronzový variant, pochádzajúci z rozoráných žiarových hrobov zo Závodu II (*Elschek 2014, obr. 12: 4*).

Ostatné kovové predmety

Z Hronoviec pochádza niekoľko kovaní (tab. VI: 8, 9, 10, 13), ktoré mohli lemovať rohy skriniek. Hoci nemôžeme vylúčiť ani ich využitie na opasku. Dva z nich majú zachované aj nity (tab. VI: 8, 9).

Okrem toho sa našlo aj plechové kovanie, ktoré má v rohu vytepané malé očko a väčší otvor sa nachádza na jeho tele (tab. IX: 8). Nit s veľkou plochou hlavičkou a trňom obdĺžnikového prierezu s otvorom v spodnej časti (tab. VI: 6) sa obvykle používal v mieste čapu kovania alebo pripevňoval zámok skrinky (*Riha 2001, 73, 74*).

Z lokality pochádzajú aj železné klince s malou plochou hlavičkou, ktoré nemožno bližšie identifikovať. Trň jedného klinca (tab. X: 9) má kruhový prierez, zatiaľ čo druhý má prierez obdĺžnikový a podľa zahnutia by mohol pochádzať aj zo štítu.

Sklo

Sklenený korálik z Hronoviec (tab. VI: 4) patrí do XXII. skupiny podľa M. Tempelmann-Maczyńskiej (*Tempelmann-Maczyńska 1985*, 52, 53). Ide o guľovitý korálik tmavošedej farby so širokým otvorom. Je zdobený žltými tordovanými pásmi. Väčšina týchto korálikov pochádza zo staršej doby rímskej (*Tempelmann-Maczyńska 1985*, 52). Ďalšie roztavené sklenené predmety modro-zelenej farby (tab. VI: 11, 12) nemožno bližšie identifikovať, rovnako ako ani roztavený sklenený nález z urny 1 (tab. I: 3).

Keramika

Počas výskumu germánskeho pohrebiska v Hronovciach sme predovšetkým v rozoranej kultúrnej vrstve objavili väčšie množstvo fragmentov z bohato zdobenej germánskej keramiky, ktorá pochádzala z urien zničených orbou. V tvaroch výlučne ručne formovanej funerálnej keramiky boli zastúpené predovšetkým rôzne tvary mís a vázovitých nádob. Tieto nádoby sú zvyčajne tenkostenné, vyhotovené z kvalitnej hlíny, ktorá má menší obsah prímiesí, vo forme jemného piesku. Povrch majú hladký, tuhovaný, často leštený, predovšetkým čiernej farby. Jednou z najpočetnejších tvarových skupín nádob vyskytujúcich sa v germánskych osadách a na pohrebiskách v oblasti dolného Pohronia sú misy. Tento keramický tvar je zvyčajne bohato zdobený pomocou ozubeného kolieska alebo kolkov. Niektoré misy sú zdobené žliabkovaním alebo plastickými lištami.

Keramika objavená v roku 2009 v Hronovciach je na základe analýzy i chronologicky citlivejších nálezov datovaná výlučne do 2. polovice 2. stor. po Kr.

Hlboké misy s odsadeným telom (vázy)

Jedným z najčastejšie sa vyskytujúcich tvarov na pohrebiskách (vo funkcii urien) i na sídliskách sú hlboké misy s odsadeným telom. Bývajú bohato zdobené ornamentom, vyhotoveným pomocou ozubeného kolieska alebo rôznymi vtlačeními. Zriedkavejšie sa objavuje aj plastická výzdoba vo forme kanelúr alebo viacnásobných plastických lišt. V Hronovciach sa hlboká misa (terina) s odsadeným telom objavila v hrobe 2 (tab. II: 5), kde plnila funkciu urny. Bola zachovaná kompletne, mala čierny leštený povrch a jej výzdobu tvorila iba jedna ryha na pleciah. Torzo dna a tela takejto nádoby zdobenej zvislým hrebeňovaním sa našli aj v rozoranej vrstve na pohrebisku (tab. XII: 1), podobne ako rôznorodo zdobené okraje a plecia hlbokých mís s odsadeným telom (tab. XIV; XIX: 5; XXIII: 1-3, 5, 7, 8).

Analógie k tomuto tvaru nádob poznáme z lokalít na dolnom Pohroní (napr. v chatách 1 a 2 v germánskej osade v Štúrove, alebo aj na pohrebiskách v Čake a Gbelciach). Hlboká misa s odčleneným okrajom bola nájdená v hrobe 3 (4/60) na pohrebisku Čaka. Baňaté brucho mala zdobené piatimi trojitými rytými vlnkami (*Beljak/Kolník 2006*, obr. 5: 1). Na základe rozboru hrobového inventára ju môžeme datovať do fázy B2 staršej doby rímskej. Hlboká misa z hrobu 1/61 v Gbelciach bola zdobená pod hrdlom dvomi obvodovými líniami (*Beljak/Kolník 2006*, obr. 9: 1). Misa z hrobu 4/61 na tomto pohrebisku mala pod hrdlom výzdobu v motíve prerušovanej rytej línie, pod ňou umiestnenými skupinami malých odtlačkov a na najväčšom vydutí meandrom vyhotoveným pomocou ozubeného kolieska (*Beljak/Kolník 2006*, obr. 12: 1). Spomínané príklady sú datované na koniec 2. stor. po Kr. Pre esovito profilované hlboké misy vyčlenil E. Droberjar (1997, obr. 32-34) skupinu tvarov 2100.

Hlboké misy so zalomeným telom

V hrobe 1 (tab. I: 7) a v hrobe 3 (tab. III: 3) v Hronovciach tvorili urny hlboké misy so zalomeným telom. Mali čierny leštený povrch a ich výzdobu tvorila plastická lišta na lome medzi okrajom a kónicky sa zužujúcim telom. Majú výrazný lom a v spodnej časti je telo nádoby vtiahnuté smerom dovnútra. Priemer okraja majú približne rovnako veľký ako celkovú výšku. Tvarovo tieto misy pripomínajú typ 2300 vyčlenený E. Droberjarom (1997, obr. 35). Početné analógie k tomuto tvaru nachádzame i na ďalších lokalitách juhozápadného Slovenska a južnej Moravy, v chatách osád datovaných do stupňa B2 a B2/C1 (Droberjar 1997, tab. 2, 33, 57), resp. ako urny v hrobách zo staršej doby rímskej (napr. v hrobe 42 v Kostolnej pri Dunaji – Kolník 1980, tab. 103: 42: a; v hrobe 2 v Kostolnej pri Dunaji – Kolník/Rajtár 2017, obr. 3, 213; v hrobe 43 v Sládkovičove – Kolník 1980, tab. 146: 43: a).

Misy so zaobleným telom a dnom

Misy so zaobleným telom sú z hľadiska profilácie najjednoduchšie. Ich priemer okraja je zvyčajne viac ako dvojnásobne väčší než celková výška. Tvarovo patria do typov 2706 a 2707 vyčlenených E. Droberjarom (1997, obr. 40). Pre tvar je typický plynulý prechod okraja do tela. Pod okrajom sa zvyčajne začína výzdoba. Torzo tela a dna takýchto mís zdobených výrazným barbotinom boli objavené pri povrchovom zbere na ploche pohrebiska v Hronovciach (tab. XXIII: 1, 6, 9-11; XXIV: 1-11). Tvar misiek s oblou stenou je doložený v takmer všetkých germánskych osadách v naddunajskom priestore a objavuje sa počas celej doby rímskej.

Tvary nádob objavených pri výskume germánskeho pohrebiska v Hronovciach dopĺňajú torzá mís s výrazne profilovaným telom (tab. XIX: 1; XXIII: 4) a torzo misy s odsadeným okrajom a zaobleným telom (tab. XIX: 3).

Výzdoba germánskej funerálnej keramiky vyhotovenej v ruke

Výzdoba kvádskej ručne zhotovenej funerálnej (i stolovej) keramiky sa čiastočne odlišuje od ornamentov bežného kuchynského riadu početnejšie zastúpeného v osadách. Funerálna keramika je vyhotovená dôkladnejšie a zreteľná je aj snaha o väčšiu rozmanitosť výzdobných prvkov. Výzdobné motívy vykazujú analógie s keramikou pochádzajúcou z územia juhozápadného Slovenska a južnej Moravy. Vo výzdobe a tvarovej škále možno konštatovať väzby s polabským kultúrnym okruhom.

Výzdoba ozubeným kolieskom

Pri použití ozubeného kolieska alebo drevenej lišty so zárezmi boli vytvárané rôznorodé ornamenty. Výzdoba je často kombinovaná s inými typmi ornamentu, najčastejšie s plastickými lištami. Tento výzdobný motív je potvrdený na početných keramických fragmentoch objavených v Hronovciach (tab. XXI; XXII). Uvedené keramické fragmenty majú výzdobu vytvorenú ozubeným kolieskom v podobe vodorovných, zvislých a šikmých línií. Takúto kombináciu máme doloženú napr. aj na pohrebisku Gbelce-Tehelňa (Beljak/Kolník 2006, obr. 14: 2; 16: 1-7, 10, 13). Niektoré viacnásobné línie vytvorené ozubeným kolieskom sú tvarované do motívu svastiky (napr. tab. XXII: 20). Najbližšie analógie opäť nachádzame na pohrebisku v Gbelciach (Beljak/Kolník 2006, obr. 16: 3).

Paralely k výzdobnému motívu ozubeným kolieskom sa pravidelne vyskytujú na súvekých náleziskách na juhozápadnom Slovensku (Kováčsová/Rajtár 2017; Ruttkayová/Ruttkay 2017; Varsik 2017), v Dolnom Rakúsku (Elschek 2017; Pollak 1980, 196) a na južnej Morave (Droberjar 1997, 65-91), kde E. Droberjar tento ornament vyčlenil ako typ 630.

*Rytá výzdoba**Hrebeňované vlnovky*

Oblúbeným motívom výzdoby germánskych v ruke formovaných nádob bola rytá hrebeňovaná výzdoba. V Hronovciach bola potvrdená na dne misovitej nádoby (tab. XII: 6) i

na menších črepoch z tiel nádob (tab. XVII: 8, 12, 19). Takýto výzdobný motív bol použitý aj na fragmentoch nádob pochádzajúcich z pohrebiska Gbelce-Tehelňa (*Beljak/Kolník 2006*, obr. 15: 1, 2, 4, 5, 7; 19: 8), i lokalitách z južnej Moravy (*Droberjar 1997*, tab. 15: 6; 27: 1) a Dolného Rakúska (*Pollak 1980, 196*, tab. 26, 27). *E. Droberjar (1997)* vyčlenil túto výzdobu ako typ 370.

Husté šikmé hrebeňovanie

Výzdoba v motíve hustých rýh nanesených hrebeňom je často doložená na esovite profilovaných hlbokých misách i na misách so zaoblenou stenou. V Hronovciach sa objavila na torze tela a dna hlbokej misy s odsadeným telom (tab. XII: 1).

Ornament šrafovaných polí

Zriedkavým typom výzdoby je ornament tzv. šrafovaných polí. V Hronovciach je potvrdený na črepoch z tiel presne neurčiteľných nádob (tab. XVIII: 3, 6, 9). Na dolnom Pohroní sa táto výzdoba uplatňuje napr. na nízkych miskách so zalomeným telom a zaobleným dnom z germánskych osád v Čake-Dieloch a Šarovciach-Tehelni. Analogickú výzdobu mala hlboká misa z inventáru bohatého hrobu v Mušove (*Droberjar 2002*, 414-417, obr. 2: E 10) datovaného do obdobia markomanských vojen. *E. Droberjar (1997)* vyčlenil túto výzdobu ako typ 251.

Výzdoba tvorená brázdami

Šikmými brázdami sú zdobené predovšetkým misy (*Beljak/Kolník 2006*, obr. 18: 1, 2, 5) čo potvrdzujú aj nálezy z Hronoviec (tab. XIX: 1-3), na ktorých sú brázdy umiestnené vo zväzkoch.

Výzdoba tvorená žliabkami

Výzdoba šikmými, príp. zvislými žliabkami je typická pre hrnce a hlboké misy. Nájdeme ju na početných keramických fragmentoch aj v Hronovciach (tab. XII: 5; XIX: 4, 6-12; XX: 1-8). Keramika zdobená žliabkami sa vyskytla v Gbelciach (*Beljak/Kolník 2006*, obr. 18: 4, 9) a analógie poznáme aj napr. z južnej Moravy (*Tejral 1971*, obr. 22: 4, 7).

Kolkovaná výzdoba

V kvádskej oblasti na juhozápadnom Slovensku sú doložené otlaky kolkom v motíve rozety, dekomponovaného vajcovca, lístka a koncentrických kružníc (*Beljak/Kolník 2006*, obr. 15: 3, 6). Na pohrebisku v Hronovciach je na piatich črepoch z mís doložená výzdoba kolkom s motívom rozetky a krúžkov (tab. XVII: 1-5). Analogická keramika zdobená kolkami v motíve rozetky je doložená o.i. aj v Gbelciach, prípadne v Maierschí v Dolnom Rakúsku (*Pollak 1980*, obr. 45: 1). *E. Droberjar (1997*, obr. 22) vydělil pre keramiku zdobenú kolkami v motíve rozetky typ 420.

Vrypy nechtom

Na povrchu funerálnej keramiky sa vrypy nechtom vyskytujú zriedkavejšie ako v prípade kuchynskej keramiky. Sú vytvorené starostlivejšie, s väčšou snahou o dodržanie geometrickej osnovy. Potvrdzujú to aj málo početné nálezy keramických fragmentov z Hronoviec, na ktorých bola táto výzdoba aplikovaná (tab. XVI: 16; XXV: 10-15).

Kruhovitá a oválna vtláčenia

Malými kruhovitými a oválnymi vtláčienami bývajú zdobené telá mís, napr. v kombinácii so šikmými alebo zvislými žliabkami, ako ukazujú aj príklady z Hronoviec (tab. XIX: 10).

Barbotino

Obľúbenou u Germánov bola plastická tzv. barbotinová výzdoba. Väčšia kolekcia takto zdobenej keramiky pochádza z Gbeliec-Tehelne (*Beljak/Kolník 2006*, obr. 17: 6-9). Týmto

ornamentom sú vyzdobené predovšetkým hlboké esovite profilované misy, ale aj misy so zaobleným telom. V Hronovciach máme výzdobu barbotinom doloženú na okraji mís s odsadeným okrajom (tab. XIV: 3; XXIII: 1), na mise so zaobleným telom a dnom (tab. XXIII: 6) a na ďalších fragmentoch tiel (tab. XXIII: 9-11; XXIV: 1-11). E. Droberjar (1997, obr. 22) vyčlenil pre tento druh výzdoby typ 520. Misy zdobené barbotinom sú pre Pohronie typické predovšetkým pre prechodný stupeň B2/C1 (Droberjar 1997, 143, obr. 64).

Nepravidelné hrebeňované oblúky

Nepravidelné hrebeňované oblúky sú typickou výzdobou hlbokých mís a čiastočne esovitých hrncov. Často sa vyskytujú v kombinácii so šikmými a zvislými hrebeňovanými líniami. Umiestnené bývajú v spodných dvoch tretinách nádoby, čo z Hronovciach potvrdzujú misy (tab. XVIII: 16, 17) a črepy z tiel nádob (tab. XVII: 7-19).

Pravidelné hrebeňované oblúčiky

Pravidelné hrebeňované oblúčiky tematicky nadväzujú na predchádzajúci typ výzdoby. Oblúčiky sú tvorené „pootočením“ krátkeho hrebeňa, čím vznikol ornament „tretinového“ výseku z kružnice. Táto výzdoba je aplikovaná aj na fragmentoch v Hronovciach (tab. XVIII: 1, 2, 4, 5). Zdobenú hlbokú misu poznáme napr. z germánskeho pohrebiska v Mikulove na južnej Morave (Tejral 2001, obr. 6: 4), ale tento typ výzdoby sa vyskytol i v hrobe 174 na germánskom pohrebisku v Abraháme (Kolník 1980, tab. L: 174a).

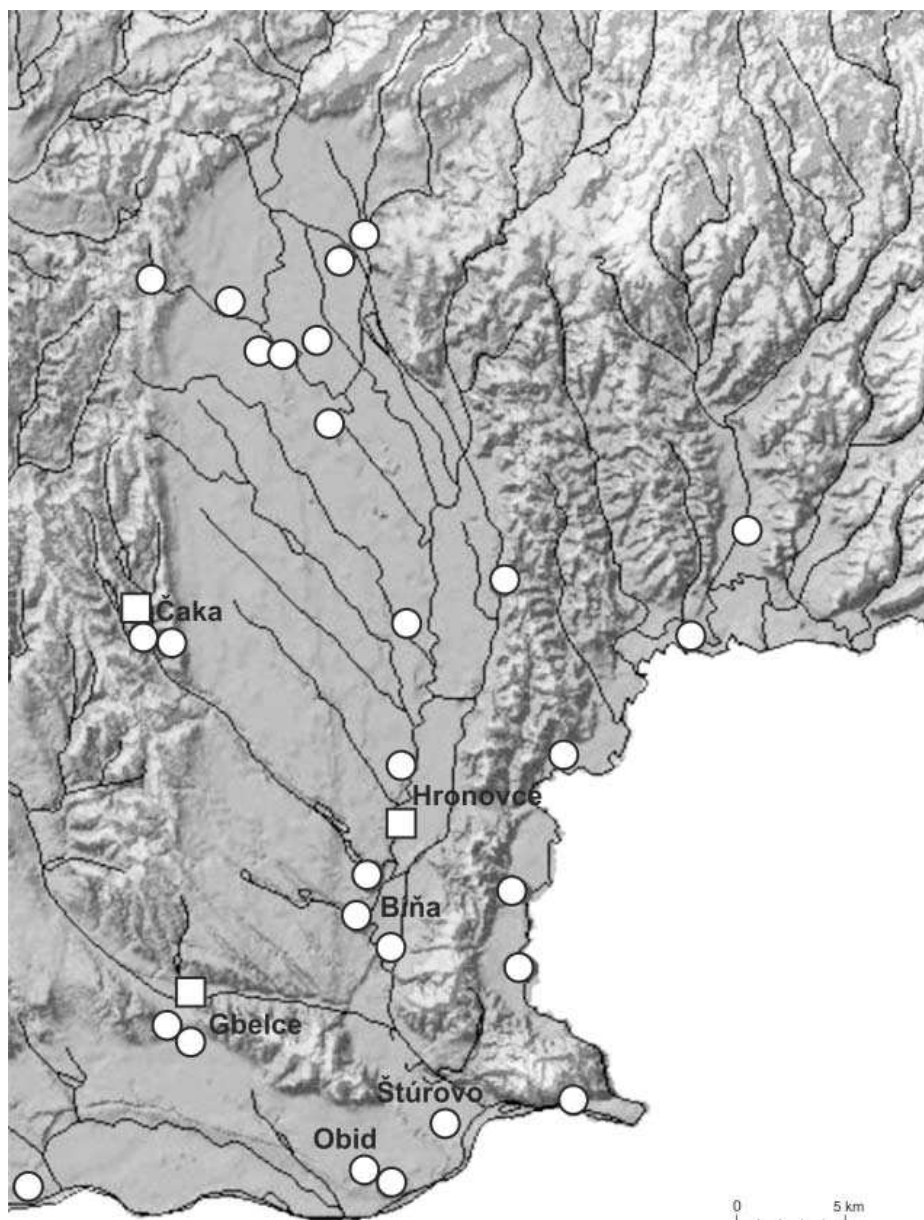
Zhrnutie a záver

Na lokalite Hronovce, časť Čajakovo, poloha Rúbaniská, bolo potvrdené rozsiahle polykultúrne osídlenie. Na skúmanej ploche v roku 2009 sa počas krátko trvajúceho výskumu podarilo zdokumentovať bohatú pravekú a protohistorickú kultúrnu vrstvu, vrátane troch urnových hrobov zo záveru staršej doby rímskej.

Protohistorický keramický nálezový fond zo zberu a kultúrnych vrstiev je reprezentovaný nezdobenými aj zdobenými s črepami rôznym prevedením dekóru (ryhovanie, zaštipovanie, barbotino, kolkovaná výzdoba, výzdoba ozubeným kolieskom...). Keramika je v ruke vyrobená, prevažne leštená čiernej až šedohnedej farby, kvalitne vypálená. Fragменты sú pozostatkom rozoraných urien, ktoré boli osadené pomerne plytko od súčasného povrchu terénu (hĺbka 0,35 - 0,5 m), pričom ich dná spočívali na podloží prípadne podorničí. Sú svedectvom rozsiahleho žiarového pohrebiska z konca staršej doby rímskej, pričom väčšina fragmentov (85 %) pochádzala zo sondy A (nájdene maximálne do hĺbky približne 0,6 m od súčasného povrchu terénu). Južnejšie a východnejšie od tejto sondy, t. j. z nami skúmanej plochy počet protohistorických nálezov ubúdala. Kým napríklad v sonde B sa germánsky črepový materiál, ako aj jedna urna nachádzali ešte v pomerne početnom zastúpení, v sonde C bolo obdobie doby rímskej zastúpené minimálne.

Okrem keramického materiálu boli na lokalite zastúpené aj početné kovové predmety, ktoré pochádzali z jednotlivých kultúrnych vrstiev sond, pričom boli nájdene priamo na ploche sondy pri výskume, alebo prostredníctvom detektora kovov na haldách zeminy pochádzajúcich z jednotlivých sond. Ide o nálezy, ktoré sa pôvodne nachádzali vo výplni urien, resp. tvorili súčasť inventára jednotlivých hrobov. Najväčšie zastúpenie kovových predmetov (bronzové pliešky, fragmenty nožíkov, držadiel, ihiel zo spôn; fragmenty kovových častí opaskov; toaletných skriniek; železná ostroha; žiarom zdeformované fragmenty sklenených predmetov; bližšie neidentifikované fragmenty bronzových a železných predmetov) pochádzalo opätovne zo sondy A.

Za zmienku stojí aj zdokumentovanie väčšieho počtu v dobrom stave zachovaných spôn (18 spôn a ich fragmentov), ktoré datujú aj samotné pohrebisko na koniec staršej doby rímskej - mladšia fáza stupňa B2 a prechodový stupeň B2/C1. Medzi sponami sú početne zastúpené exempláre z V. Almgrenovej skupiny potvrdzujúce prienik przeworskej kultúry počas

Obr. 7. Osídlenie v staršej dobe rímskej na dolnom Pohroní s vyznačením lokalít spomenutých v texte. Krúžky – sídliská; štvorce – pohrebiská. Autor: J. Beljak

obdobia okolo markomanských vojen južným smerom do podunajskej oblasti. Nechýbajú ani spony IV. a VII. skupiny podľa Almgrena. Práve pamiatky zviazané s przeworskou a wielbarskou kultúrou na území okolo stredného toku Dunaja sú svedectvom tlaku tzv. superiores Barbari v období markomanských vojen. Okrem archeologických nálezov s analógiami v przeworskej i wielbarskej kultúry sú doložené aj nálezy pochádzajúce z dolného Polabia. S veľkou pravdepodobnosťou súvisia s prienikom germánskych bojovníckych družín do susedstva panónskeho limitu z nadkarpatských oblastí pred a počas markomanských vojen.

Zisťovacím výskumom bola overená existencia germánskeho pohrebiska zo záveru staršej doby rímskej, ktoré potvrdzuje intenzívne osídlenie oblasti dolného Pohronia (obr. 7; Beljak 2014) Kvádmi v období 2. stor. po Kr., resp. v čase markomanských vojen (166 – 180 po Kr.). Kvádske osídlenie sa v stupni B2 doby rímskej (80 – 160 po Kr.) rozšírilo východným smerom práve do oblasti dolného Pohronia. Bola to v staršej dobe rímskej najvýchodnejšia sídelná zóna podunajských Germánov. Prvé stopy tejto silnej vlny osídlenia zachytili už

H. Mitscha-Märheim (1924, 105, 108, 109), R. Pittioni (Mitscha-Märheim/Pittioni 1934, 151, 152, 160, 161, tab. 4: 2-6; 18: 9, 10), E. Beninger (1937, 44, 45, 131) i J. Eisner (1933, 236). K najlepšie prebádaným súvekým osadám sledovaného priestoru patria Bíňa-Berek (Kuzmová 1997, 113, 114), Čaka-Diely (Beljak 2004; Kolník 1962, 356; Točík 1951, 158-160), Pohronský Ruskov (Kolník 1962, 356), Šarovce-Tehelňa (Beljak 2003; Novotný/Kuzmová 1994, 107-117), Štúrovo-Vojenské cvičisko (Kolník 1962), Štúrovo-Obid (Ožďáni 1985, 182-184; 1986, 177-179), Želiezovce (Novotný 1984, 107-117). Z pohrebísk sú to náleziská Čaka-Kopec a Gbelce-Tehelňa (Beljak/Kolník 2006).

Markomanské vojny a s nimi spojené kultúrne zmeny v predpolí severopanónskeho limitu na konci staršej doby rímskej mali mimoriadny význam pre etnickú mapu aj na Pohroní. Počas prvej rímskej vojnovnej výpravy do naddunajského barbarika, po uzavretí mieru s Rimanmi, museli Germáni vysídliť 14 km široký pás na ľavom brehu Dunaja, ktorý bol následne kontrolovaný Rimanmi. Tento neosídlený pás Marcus Aurelius krátko nato zúžil na polovicu, teda približne na 7 km (Dobiáš 1964, 209, 210). Práve vo vzdušnej vzdialenosti 14 km od rímskej hranice na Dunaji sa nachádzajú mnohé významné náleziská z doby rímskej v stredodunajskom barbariku. Vysoký podiel rímskych nálezov v areáli germánskych sídlisk v blízkosti limitu poukazuje na veľmi intenzívne kontakty a druhotnú romanizáciu tunajšej spoločnosti (Elschek 1999; 2006; 2014; Jedlička 2004; Varsík 2011).

Po markomanských vojnách dochádza v závere 2. a začiatkom 3. stor. po Kr. (stupeň C1 doby rímskej) k zahusťovaniu osídlenia Kvádov na Pohroní a Poiplí. Obdobie panovania dynastie Severovcov (193 – 235 po Kr.) sa všeobecne pokladá za jedno z najvýraznejších období z hľadiska ekonomiky a kontaktov so susedmi v dunajskom pohraničí.

Aj v hrobových nálezoch z Hronoviec máme zastúpené predmety, ktoré potvrdzujú vzájomné kontakty a vplyvy Germánov na sklonku staršej doby rímskej. Tieto kontakty sú sledovateľné hlavne na sever, s oblasťou przeworského a wielbarského kultúrneho okruhu. Medzi nálezy s blízkymi analógiami v oblasti przeworskej kultúry patria z Hronoviec už spomínané železné jednodielne trúbkovité spony IV. skupiny podľa Almgrena, resp. spíradlá 8. série V. Almgrenovej skupiny, ďalej železná ostroha, hranaté železné pracky, prípadne i závesné kovanie s romboidnými koncami a s nitmi. Ďalšie nálezy spôn a šperkov potvrdzujú prienik germánskych družín z dolného Polabia, resp. z povodia Visly a Odry do stredodunajskej oblasti v stupni B2 a B2/C1 doby rímskej. Dôležitá je odpoveď na otázku, čo tento fenomén predstavuje, resp. či ide o prísun materiálnej kultúry alebo priamo o príchod skupín obyvateľstva.

Intenzívne väzby sú sledovateľné aj s rímskymi provinciami. Potvrdzujú ich v Hronovciach zastúpené fragmenty rímskoprovinciálnych bronzových nádob (rímske importy) pôvodne tvoriace súčasť hrobových inventárov.

Na základe analyzovaného inventáru z Hronoviec, resp. výsledkov analýzy súvekých pohrebísk v Čake a Gbelciach (Beljak/Kolník 2006, 87, 88), je možné konštatovať posun Kvádov na dolné Pohronie v priebehu stupňa B2 doby rímskej. To súvisí s výskytom, resp. nárastom cudzorodých germánskych prvkov v strednom Podunajsku, a svedčí o prieniku germánskych bojovníckych družín do susedstva panónskeho limitu z nadkarpatských oblastí v dobe pred markomanskými vojnami a počas nich. Už J. Tejral (1998) poukázal na skutočnosť, že výskyt spôn 8. série V. Almgrenovej skupiny v naddunajskej oblasti je výsledkom infiltrácie Barbarov zo severnej oblasti neobsadenej Germánie. S tým súvisí predpoklad, že v strednom Podunajsku sa markomanských vojen zúčastnili aj vojenské oddiely príslušníkov spomenu-tých kultúr (Ołędzki 1992; Tejral 1970, 214; Willroth 1998).

Na záver je potrebné dodať, že poloha Rúbaniská pri Hronovciach je dnes v súkromných rukách a využíva sa na pestovanie poľnohospodárskych plodín. Dlhodobá intenzívna orba do hĺbky 0,4 m a úprava pôdy väčšinu plytko uložených hrobov zničila a zlomky premiestnila mimo svojej pôvodnej polohy. Deštrukcii zároveň podliehajú aj staršie objekty/archeologické kontexty, o čom svedčí ich hojný výskyt na povrchu terénu. Týmto spôsobom

sa tu dlhodobo strácajú informácie nielen o primárnom archeologickom kontexte, ale aj o dôležitých historických udalostiach a stopy po vzájomnom kontakte rôznorodých kultúr začiatkom nášho letopočtu.

LITERATÚRA

- Almgren 1923* – O. Almgren: Studien über nordeuropäische Fibelformen der ersten nachchristlichen Jahrhunderte mit Berücksichtigung der provinzial-römischen und südrussischen Formen. Leipzig 1923.
- Andrzejowski 1998* – J. Andrzejowski: Nadkole 2: A Cemetery of the Przeworsk Culture in Eastern Poland. Monumenta Archaeologica Barbarica 5. Kraków 1998.
- Andrzejowski 2010* – J. Andrzejowski: The przeworsk culture. A brief story (for the foreigners). In: U. L. Hansen/A. Bitner Wróblewska (eds.): Worlds apart? Contacts across the Baltic sea in the iron age. København – Warszawa 2010, 59-110.
- Bahýl/Beljak 2010* – V. Bahýl/J. Beljak: Defektoskopia – rentgenografia starogermánskych popolnicových urien. In: Defektoskopia: Kvalita vo zväraní 2010. Zborník prednášok – Nový Smokovec, 13. 4. – 16. 4. 2010. Bratislava 2010, 234-243.
- Bazovský 2007* – I. Bazovský: Novoobjavený hrob z doby rímskej zo Zohora. Zborník Slovenského národného múzea 101, Archeológia 17, 2007, 285-290.
- Beljak 2003* – J. Beljak: Germánske osídlenie Pohronia – osady v Šarovciach a Zvolene. Rkp. diplomovej práce. Trnavská univerzita v Trnave. Trnava 2003.
- Beljak 2004* – J. Beljak: Osadnictwo z okresu rzymskiego i wczesnej fazy okresu wędrowek ludów w dorzeczu Hronu i Ipoli. Rkp. diplomovej práce. Jagelovska univezita. Krakow 2004.
- Beljak 2010a* – J. Beljak: Germánske osídlenie v Štúrove a na dolnom Pohroní v staršej dobe rímskej. Zborník Slovenského národného múzea 104, Archeológia 20, 2010, 141-174.
- Beljak 2010b* – J. Beljak: Germánska osada v Šarovciach. In: J. Beljak/G. Březinová/V. Varsík (eds.): Archeológia barbarov 2009. Hospodárstvo Germánov. Sídliiskové a ekonomické štruktúry od neskorej doby laténskej po včasný stredovek. Nitra 2010, 33-66.
- Beljak 2014* – J. Beljak: Die quadische Enklave im Gran- und Eipeltal – eine Grundcharakteristik der Ansiedlung. In: B. Komoróczy (ed.): Sociální diferenciacie barbarských komunit ve světle nových hrobových, sídlištních a sběrových nálezů. Archeologie barbarů 2011. Brno 2014, 113-132.
- Beljak/Kolník 2006* – J. Beljak/T. Kolník: Germánske hroby z Čaky a Gbeliec. Príspevok k osídleniu juhozápadného Slovenska v dobe rímskej. Slovenská archeológia 54, 2006, 57-94.
- Beljak/Pažinová 2013* – J. Beljak/N. Pažinová: Archeologický výskum v Hronovciach. Archeologické výskumy a nálezy na Slovensku v roku 2009, 2013, 45-48.
- Beninger 1934* – E. Beninger: Die Südausbreitung der Einsprossenfibel. Sudeta 10, 1934, 92-104.
- Beninger 1937* – E. Beninger: Die germanischen Bodenfunde in der Slowakei. Reichenberg – Leipzig 1937.
- Bojović 1983* – D. Bojović: Rimske fibule Singidunuma. Belgrad 1983.
- Böhme-Schönberger 1998* – A. Böhme-Schönberger: Die provinzialrömischen Fibeln bei Almgren. In: J. Kunow (ed.): 100 Jahre Fibelformen nach Oscar Almgren. Internationale Arbeitstagung 25.-28. Mai 1997 Kleinmachnow, Land Brandenburg. Forschungen zur Archäologie im Land Brandenburg 5. Wünsdorf 1998, 351-366.
- Dąbrowska 1997* – T. Dąbrowska: Kamieńczyk. Ein Gräberfeld der Przeworsk-Kultur in Ostmasowien. Monumenta Archaeologica Barbarica 3. Kraków 1997.
- Deimel 1987* – M. Deimel: Die Bronzekleinfunde vom Magdalensberg. Kärntner Museumsschrift 71. Klagenfurt 1987.

- Dobiáš 1964* – J. Dobiáš: Dějiny československého území před vystoupením Slovanů. Praha 1964.
- Droberjar 1997* – E. Droberjar: Studien zu den germanischen Siedlungen der älteren römischen Kaiserzeit in Mähren. Praha 1997.
- Droberjar 1999* – E. Droberjar: Dobřichov-Pičhora. Ein Gräberfeld der ältern römischen Kaiserzeit in Böhmen. Ein Beitrag zur Kenntnis des Marbod-Reichs. *Fontes Archaeologici Pragenses* 23. Pragae 1999.
- Droberjar 2002* – E. Droberjar: Die römische und germanische Keramik. In: J. Peška/J. Tejral: Das germanische Königsgrab von Mušov in Mähren. Teil 2. Römisch-Germanisches Zentralmuseum Monographien 55/2. Mainz 2002, 411-419.
- Droberjar/John/Zavřel 2017* – E. Droberjar/J. John/P. Zavřel: Římské a germánské spony ze Sedlce a z dalších jihočeských lokalit. In: E. Droberjar/B. Komoróczy (eds.): Římské a germánské spony ve střední Evropě. *Archeologie barbarů 2012*, Brno 2017, 199-226.
- Droberjar/Metlička/Řezáč 2011* – E. Droberjar/M. Metlička/M. Řezáč: Západní Čechy a dálkové kontakty v době římské a stěhování národů na základě nálezů římských a germánských spon. In: E. Droberjar (ed.): *Archeologie barbarů 2010*. Hroby a pohřebiště Germánů mezi Labem a Dunajem. *Studia Archaeologia Suebica* 1. Olomouc 2011, 307-321.
- Dziągiewlewska/Kulczyńska 2008* – M. Dziągiewlewska/K. Kulczyńska: Ciełowice Duże. Ein Gräberfeld der Przeworsk-Kultur in südwestlichen Masowien. *Fundacja Monumenta Archaeologica Barbarica, Państwowe Muzeum Archeologiczne w Warszawie*, Warszawa 2008.
- Eggers 1951* – H. J. Eggers: Der römische Import im freien Germanien. Hamburg 1951.
- Eisner 1933* – J. Eisner: Slovensko v pravěku. Bratislava 1933.
- Elschek 1999* – K. Elschek: Die Aussagekraft des römischen Imports entlang der March auf der Bernsteinstrasse. In: N. Gudea (ed.): *Roman Frontier Studies 1997*. Proceedings of the XVIIth International Congress of Roman Frontier Studies. Zaláu 1999, 859-865.
- Elschek 2006* – K. Elschek: Latènezeitliche und römerzeitliche Besiedlung des linken Marchufers und das germanische Herrschaftszentrum von Zohor. In: F. Humer (Hrsg.): *Legionssadler und Druidenstab. Vom Legionsslager zur Donaumetropole*. Textband. Horn 2006, 190-197.
- Elschek 2014* – K. Elschek: Zohor v dobe římskej. Nový germánsky kniežací hrob a žiarové pohrebiská na Záhorí. In: B. Komoróczy (ed.): *Sociální diferenciace barbarských komunit ve světle nových hrobových, sídlištních a sběrových nálezů*. *Archeologie barbarů 2011*. Brno 2014, 113-132.
- Elschek 2017* – K. Elschek: Rädchenverzierte Keramik der römischen Kaiserzeit vom südlichen Marchgebiet. *Zborník Slovenského národného múzea* 111, *Archeológia* 27, 2017, 213-222.
- Fasold 1987-1988* – P. Fasold: Eine römische Grabgruppe auf dem Fuchsberg bei Günzenhausen, Gem. Eching, Lkr. Freising. *Berichte der Bayerischen Bodendenkmalpflege* 28-29, 1987-1988, 181-213.
- Garbsch 1965* – J. Garbsch: Die norisch-pannonische Frauentracht im 1. und 2. Jahrhundert. *Münchener Beiträge zur Vor- u. Frühgeschichte* 11. Veröffentlichungen der Kommission zur archäologischen Erforschung des spätrömischen Raetien 5. München 1965.
- Ginalski 1991* – J. Ginalski: Ostrogi kabłąkowe kultury przeworskiej. *Klasyfikacja typologiczna*. *Przegląd Archeologiczny* 38, 1991, 53-84.
- Godłowski 1977* – K. Godłowski: Materiały do poznania kultury przeworskiej na Górnym Śląsku II. *Materiały Starożytne i Wczesnośred.* 4, 1977, 7-237.
- Godłowski/Wichman 1998* – K. Godłowski/T. Wichman: Chmielów Piaskowy: ein Gräberfeld der Przeworsk-Kultur im Świętokrzyskie-Gebirge. Kraków 1998.
- Gschwind/Ortisi 2001* – M. Gschwind/S. Ortisi: Zur kulturellen Eigenständigkeit der Provinz - Almgren 86, die raetische Form der sog. pannonischen Trompetenfibeln. *Germania* 79, 2001, 401-416.

- Hüssen/Rajtár/Voß 2017* – C. M. Hüssen/J. Rajtár/U. Voß: Sekule, Slowakei. Ein germanisches Gräberfeld an der March. Die Arbeiten der Jahre 2012 bis 2017. e-Forschungsberichte des Deutschen Archäologischen Instituts 1, 2017, 114-118.
- Iván 2017* – R. Iván: Spony 8. série V. skupiny podľa O. Almgrena v stredodunajskej oblasti. In: E. Droberjar/B. Komoróczy (eds.): Římské a germánské spony ve střední Evropě. Archeologie barbarů 2012. Brno 2017, 291-319.
- Jamka 1963* – R. Jamka: Materiały kultury przeworskiej z Leonowa II, pow. Łódź. Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego 78, Prace Archeologiczne 5, 1963, 59-76.
- Jaskanis 2005* – J. Jaskanis: Krupice: ein Gräberfeld der Przeworsk- und Wielbark-Kultur in Ostpolen. Monumenta archaeologica barbarica 10. Warszawa 2005.
- Jedlička 2004* – F. Jedlička: Ein Stück Bernsteinstraße in nordöstlichen Weinviertel. Würnitz-Strasshof-Stockerau 2004.
- Jílek/Kuča/Sojková 2016* – J. Jílek/M. Kuča/T. Sojková: Pohřebiště z doby římské ve Velaticích. Slovenská archeológia 59, 2011, 235-309.
- Jobst 1975* – W. Jobst: Die römischen Fibeln aus Lauriacum. Forschungen in Lauriacum 10, Linz 1975.
- Jobst 1992* – W. Jobst: Pferd und Reiter. Römische und germanische Fibeln. In: E. Jobst (ed.): Carnuntum. Das Erbe Roms an der Donau. Katalog der Ausstellung des Archäologischen Museums Carnuntinum in Bad Deutsch Altenburg. Wien 1992, 189-201, 489-506.
- Kaličiaková et al. 2011* – Z. Kaličiaková et al.: Hronovce-Rúbaniská – analýza rastlinných makrozvyškou. Výskumná správa. Nitra 2011.
- Kolník 1962* – T. Kolník: Nové sídliskové nálezy z doby rímskej na Slovensku. Archeologické rozhledy 14, 1962, 344-368, 371-380, 385-397.
- Kolník 1965* – T. Kolník: K typológii a chronológii niektorých spôn z mladšej doby rímskej na juhozápadnom Slovensku. Slovenská archeológia 13, 1965, 183-236.
- Kolník 1980* – T. Kolník: Römerzeitliche Gräberfelder in der Slowakei I. Bratislava 1980.
- Kolník 2004* – T. Kolník: Die mittledanubische Barbaricum – eine Brücke zwischen Zentrum und Peripherie am Beispiel medizinischen Messerfunde. In: H. Friesinger/A. Stuppner (Hrsg.): Zentrum und Peripherie – gesellschaftliche Phänomene in der Frühgeschichte. Wien 2004, 195-210.
- Kolník/Varsik/Vladár 2007* – T. Kolník/V. Varsik/J. Vladár: Branč. Germánska osada z 2. až 4. storočia. Nitra 2007.
- Kolník/Rajtár 2017* – T. Kolník/J. Rajtár: Das Urnengrab 2 aus Kostolná pri Dunaji mit einem römischen Schwert mit Buntmetallinkrustation. In: Kolektív autoru: Na hranicih impéria: Jaroslavu Tejralovi k 80. narodeninám. Brno 2017, 209-226.
- Kováčsová/Rajtár 2017* – L. Kováčsová/J. Rajtár: Urny zdobené ozubeným kolieskom z vybraných hrobov pohrebísk v Kostolnej pri Dunaji a v Sekuliach. Zborník Slovenského národného múzea 111, Archeológia 27, 2017, 223-234.
- Kuzmová 1997* – K. Kuzmová: Terra sigillata im Vorfeld des Nordpannonischen Limes. Nitra 1997.
- Novotný/Kuzmová 1994* – B. Novotný/K. Kuzmová: Terra sigillata z germánskeho sídliska v Šarovciach. Študijné Zvesti AÚ SAV 30, 1994, 107-117.
- Kovrig 1937* – I. Kovrig: Die Haupttypen der kaiserzeitlichen Fibeln in Pannonien. Diss. Pannonicae. Ser. 2/4. Budapest 1937.
- Koščević 1980* – R. Koščević: Antičke fibule s područja Siska. Zagreb 1980.
- Künzl 1982* – E. Künzl: Medizinische Instrumente aus Sepulkralfunden der römischen Kaiserzeit. Bonner Jahrbücher 182, 1982, 1-131.
- Lamiová-Schmiedlová/Luštíková/Tomášová 2017* – M. Lamiová-Schmiedlová/L. Luštíková/B. Tomášová: Osady doby rímskej v Ostrovanoch a Medzanoch. Katalóg. Nitra 2017.
- Machajewski 1998* – H. Machajewski: Die Fibeln der Gruppe V, Serie 8, im östlichen Teil Mitteleuropas. In: J. Kunow (ed.): 100 Jahre Fibelformen nach Oscar Almgren. Internationale

- Arbeitstagung 25.–28. Mai 1997 Kleinmachnow, Land Brandenburg. Forschungen zur Archäologie im Land Brandenburg 5. Wünsdorf 1998, 187-196.
- Madyda* 1977 – R. Madyda: Sprzaczki i okucia pasa na ziemiach Polskich w okresie rzymskim. *Materiały starożytne i wczesnośred* 6, 1977, 351-411.
- Madyda-Legutko* 1984 – R. Madyda-Legutko: Próba rekonstrukcji pasów z metalowymi częściami na obszarze środkowoeuropejskiego Barbaricum w okresie wpływów rzymskich i we wczesnej fazie okresu wędrówek ludów. *Przegląd Archeologiczny* 31, 1984, 91-134.
- Madyda-Legutko* 1986 – R. Madyda-Legutko: Die Gürtelschnallen der Römischen Kaiserzeit und der frühen Völkerwanderungszeit im mitteleuropäischen Barbaricum. *BAR Int. Ser.* 360, Oxford 1986.
- Madyda-Legutko* 2011 – R. Madyda-Legutko: Studia nad zróżnicowaniem metalowych części pasów w kulturze przeworskiej. *Okucia końca pasa*. Kraków 2011.
- Mitscha-Märheim* 1924 – H. Mitscha-Märheim: Vorgeschichtliches aus dem unteren Grantal. *Wiener Prähistorische Zeitschrift* 11, 1924, 105-117.
- Mitscha-Märheim/Pittioni* 1934 – H. Mitscha-Märheim/R. Pittioni: Zur Besiedlungsgeschichte des unteren Grantales. *Mitteilungen der Anthropologischen Gesellschaft Wien* 64, 1934, 147-173.
- Motyková-Šneidrová* 1961 – K. Motyková-Šneidrová: Nálezy z doby římské v Pečkách. *Archeologické nálezy* 13, 1961, 33-40.
- Nagy et. al.* 1998a – A. Nagy et. al.: Geologická mapa Podunajskej nížiny – východná časť 1 : 50 000. Bratislava 1998.
- Nagy et. al.* 1998b – A. Nagy et. al.: Vysvetlivky ku geologickej mape Podunajskej nížiny – východná časť 1 : 50 000. Bratislava 1998.
- Novotný* 1984 – B. Novotný: Chata z doby rímskej v Želiezovciach (okr. Levice). *Zborník prác Ludmile Kraskovskej (k životnému jubileu)*. Bratislava 1984, 107-117.
- Oldenstein* 1976 – J. Oldenstein: Zur Ausrüstungen römischer Auxiliareinheiten. *Bericht der Römisch-Germanischen Kommission* 57, 1976, 49-284.
- Olędzki* 1992 – M. Olędzki: Die Fibeln vom Typ Almgren 43 als Zeugnis für die Anwesenheit eingewanderter Viktovalen im mittleren Donaauraum. *Prähistorische Zeitschrift* 67, 1992, 90-111.
- Olędzki* 2007 – M. Olędzki: Roman knee fibulae with a semicircular plate on the head from present-day Poland. In: E. Droberjar/O. Chvojka (eds.): *Archeologie barbarů 2006. Archeologické výzkumy Jižní Čechy. Supplementum 3*. České Budějovice 2007, 113-117.
- Ondrouch* 1964 – V. Ondrouch: Nálezy keltských, antických a byzantských mincí na Slovensku. Bratislava 1964.
- Ožďáni* 1985 – O. Ožďáni: Výsledky záchranného výskumu v Štúrove v Obidskej puste. *Archeologické výskumy a nálezy na Slovensku v roku 1984, 1985*, 182-184.
- Ožďáni* 1986 – O. Ožďáni: Druhá výskumná sezóna v Štúrove-Obide. *Archeologické výskumy a nálezy na Slovensku v roku 1985, 1986*, 177-179.
- Patek* 1942 – E. Patek: A pannoniai fibulatipusok elterjedése és eredete. *DissPann Ser.* 2/19. Budapest 1942.
- Pažinová* 2013 – N. Pažinová: Nálezy z doby kamennej na lokalite Hronovce-Rúbaniská. In: I. Cheben/M. Soják (eds.): *Otázky neolitu a eneolitu našich krajín – 2010*. Nitra 2013, 215-234.
- Pieta* 1997 – K. Pieta: Sídliisko púchovskej kultúry v Likavke. *Archeologické výskumy a nálezy na Slovensku v roku 1995, 1997*, 145, 146.
- Pollak* 1980 – H. Pollak: Die germanischen Bodenfunde des 1.-4. Jahrhunderts n. Chr. im nördlichen Niederösterreich. Wien 1980.
- Rajtár* 1992 – J. Rajtár: Das Holz-Erde-Lager aus der Zeit der Markomannenkriege in Iža. In: *Probleme der relativen und absoluten Chronologie ab Latenezeit bis zum Frühmittelalter:*

- Materialien des III. Internationalen Symposiums: Grundprobleme der frühgeschichtlichen Entwicklung im nördlichen Mitteldonaugebiet. Kraków 1992, 149-170.
- Rajtár 1998* – J. Rajtár: Kríza rímsko-germánských vzťahov v stredodonajskej oblasti v 2. stor. Rkp. kandidátskej dizertácie. Archeologický ústav SAV. Nitra 1998.
- Rajtár 2015* – J. Rajtár: Germánske nálezy z rímskeho drevozemného tábora v Iži. Zborník Slovenského národného múzea 109, *Archeológia* 25, 2015, 379-399.
- Rajtár 2019* – J. Rajtár: Nové rímske figurálne plastiky z juhozápadného Slovenska. *Studia Historica Nitriensia* 23, Supplementum 2, 2019, 493-500.
- Riha 1986* – E. Riha: Römisches Toilettgerät und medizinische Instrumente aus Augst und Kaiseraugst. Forschungen in Augst, Band 6. Augst 1986.
- Riha 2001* – E. Riha: Kästchen, Truhen, Tische – Möbelteile aus Augusta Raurica. Forschungen in Augst, Band 31. Muttenz 2001.
- Riha/Stern 1982* – E. Riha/W. B. Stern: Die römische Löffel aus Augst und Kaiseraugst. Forschungen in Augst, Band 5. Augst 1982.
- RuttKayová/RuttKay 2017* – J. RuttKayová/M. RuttKay: Keramika zdobená radielkom z Ponitria a Požitavia. Zborník Slovenského národného múzea 111, *Archeológia* 27, 2017, 235-244.
- Tejral 1970* – J. Tejral: K interpretaci severovýchodních prvků v hmotné kultúre moravské oblasti na sklonku starší doby římské. *Památky archeologické* 61, 1970, 184-215.
- Tejral 1971* – J. Tejral: Příspěvek k datování moravských hrobových nálezů ze sklonku starší a z počátku mladší doby římské. *Slovenská archeológia* 19, 1971, 27-88.
- Tejral 1998* – J. Tejral: Die Grundprobleme der kaiserzeitlichen Fibelforschung im norddanubischen Raum. In: J. Kunow (ed.): 100 Jahre Fibelformen nach Oscar Almgren. Internationale Arbeitstagung 25.-28. Mai 1997 Kleinmachnow, Land Brandenburg. Forschungen zur Archäologie im Land Brandenburg 5. Wünsdorf 1998, 387-398.
- Tejral 2001* – J. Tejral: Die germanische Silberfibel von Mušov und ihr archäologisch-historisches Umfeld. *Slovenská archeológia* 49, 2001, 203-247.
- Tejral 2006* – J. Tejral: Die germanische Giessereiwerkstatt in Pasohlávky (Bez. Břeclav). Ein Beitrag zur Frage der Fernhandels- und Kulturbeziehungen nach den Markomannenkriegen. *Památky archeologické* 97, 2006, 133-170.
- Tempelmann-Maczyńska 1985* – M. Tempelmann-Maczyńska: Die Perlen der römischen Kaiserzeit und der frühen Phase der Völkerwanderungszeit im mitteleuropäischen Barbaricum. *Römisch-Germanische Forschungen* 43. Mainz am Rhein 1985.
- Točík 1951* – A. Točík: Výskum v Čake na Slovensku. *Archeologické rozhledy* 3, 1951, 158-160.
- Varsik/Hanuliak/Kovár 2006* – V. Varsik/M. Hanuliak/B. Kovár: Záchranný výskum v Beckove. *Archeologické výskumy a nálezy na Slovensku v roku 2004*, 2006, 204-211.
- Varsik 2011* – V. Varsik: Germánske osídlenie na východnom predpolí Bratislavy. Sídlišká z doby rímskej v Bratislave-Trnávke a v okolí. Nitra 2011.
- Varsik 2017* – V. Varsik: Nádoby zdobené ozubeným kolieskom z kvádskeho sídliska vo Veľkom Mederi. Zborník Slovenského národného múzea 111, *Archeológia* 27, 2017, 245-250.
- Willroth 1998* – K.-H. Willroth: Die Fibeln der römischen Kaiserzeit und die Frage der ethnischen Deutung. In: J. Kunow (ed.): 100 Jahre Fibelformen nach Oscar Almgren. Internationale Arbeitstagung 25.-28. Mai 1997 Kleinmachnow, Land Brandenburg. Forschungen zur Archäologie im Land Brandenburg 5. Wünsdorf 1998, 513-522.
- Zieling 1989* – N. Zieling: Studien zu germanischen Schilden der Spätlatène- und römischen Kaiserzeit im freien Germanien. BAR Internat. Ser. 505. Oxford 1989.

SUMMARY

Germanic burial ground in Hronovce

An extensive polycultural settlement has been confirmed at Hronovce-Čajakovo, Rúbaniská site (fig. 1, 2). A rich prehistoric and protohistoric cultural layer, including three urn burials from the end of the Early Roman period were documented at the studied area in 2009, during ten days of excavation.

A slightly elevated spot with altitude of 131.8 m situated on the eastern side of the Hron river terrace, approx. 300 m from the riverbed, was selected for trial trenches on the basis of accumulated finds from an area of approx. 3 ha where a primary surface survey was carried out. Later, a research grid was drawn over an area of 300 m². All sectors had identical size of 5 × 5 m (25 m²). After that, a surface survey was carried out again in individual sectors. Trenches were excavated in three sectors only – trenches A, B and C (fig. 3), while first two trenches were searched down to the sterile subsoil and in the third one only its northern part of 10 m² was uncovered. Due to a discovery of another urn (burial 2) in depth of 0.4 m below the current surface, trench A was extended westwards and southwards by 6 m² in the western profile of sector A1. Altogether, two completely preserved undecorated urns (burial 1 and 2; fig. 4, 5) were deposited in trench A. Third undecorated urn (burial 3; fig. 6) was found in trench B; its rim had been damaged by ploughing.

The protohistoric pottery finds from the collection and cultural layers are represented by undecorated as well as decorated sherds with various decors (engraving, pinching, barbotino, stamping, decoration by a toothed wheel, etc.). The pottery is hand-made, mostly burnished, of black to grey-brown colour and high-quality firing. The fragments are remains of urns damaged by ploughing which were deposited not very deep below the current terrain surface (0.35 – 0.5 m deep). They are testimony of the previously present large cremation burial ground from the end of the Early Roman period, while most fragments (85%) come from trench A. There were numerous Germanic sherds and one urn in trench B, but in trench C, the Roman period was minimally represented.

Besides pottery, the Roman period was also represented by many metal artifacts which came from individual cultural layers, trenches; they were either discovered in the area of the trench itself during the excavation or by means of a metal detector in heaps of soil from the trenches. They are finds which were originally deposited in urns or were part of grave goods of individual burials. The most frequently occurring metal artifacts (mostly bronze plates, fragments of knives, handles, fibula pins; fragments of belt fittings; chests; an iron spur; fragments of glass artifacts deformed in fire; unidentified fragments of bronze and iron artifacts) also came from trench A. Discovery of a higher number of well preserved fibulae (18 fibulae and their fragments) confirms dating of the burial ground to the end of the Early Roman period – the later phase of stage B2 and the transitory stage B2/C1. The excavation in Hronovce helped to verify the existence of a Germanic burial ground from the end of the Early Roman period, which documents intense settlement in the territory of the lower Hron river basin by the Quadi in the 2nd century AD or during the Marcomannic wars. The Quadi settlement expanded eastwards to the territory of the lower Hron river basin after 80-100 AD (stage B2 of the Roman period). In the Early Roman period, it was the easternmost settlement zone of the Danubian Germanic tribes. The high share of Roman finds in the area of the Germanic settlements near the limit points to intense contacts and Romanization of the local society. After the Marcomannic wars in 180 – 200 AD (stage C1 of the Roman period), the Quadi settlement in the Hron and Ipel' river basins is densified. The period of the Severan dynasty's reign (193 – 235 AD) in the Roman Empire is generally considered one of the best periods for economy and contacts with neighbours in the Danubian frontier.

Artifacts confirming mutual contacts and influences of the Germanic tribes at the end of the Roman period are represented also in grave goods from Hronovce. Mainly contacts

northwards – with the territory of the Przeworsk and Wielbar cultural spheres – can be observed. The finds from Hronovce with close analogies in the area of the Przeworsk culture include, e. g. iron one-piece tubular fibulae of group IV according to Almgren, or pins of series 8 of group V according to Almgren, a iron spur, angular iron buckles or suspension fitting with rhomboidal tips and rivets. Other finds confirm penetration of Germanic groups from the lower Labe river basin or from the Visla and Odra territories in the Central Danube region in stages B2 and B2/C1 of the Roman period.

Intense connections can be observed also among Roman provinces. They are documented by fragments of bronze vessels from Roman provinces (Roman imports) found in Hronovce which were originally parts of grave goods.

The site of Rúbaniská near Hronovce is now private and is used for growing crops. Long-term intense 0.4 m deep ploughing and soil treatment have destroyed most of the shallowly deposited burials and moved fragments off their original position. Also older features/archaeological contexts are subject to destruction, which is confirmed by their frequent occurrence on the terrain surface. Thus, we are losing information on primary archaeological context and important historical events as well as traces of mutual contacts of diverse cultures in the beginning of our era.

List of figures

Fig. 1. Hronovce, part Čajakovo, site Rúbaniská. Trial trenches A – C on the left bank terrace of the Gran river. Author: J. Beljak.

Fig. 2. Hronovce, part Čajakovo, site Rúbaniská. 1 – site view from road No. I/76 Želiezovce – Štúrovo; 2 – a closer view from the north to the excavated part; 3 – localization of trial trenches and beginning of excavation; 4 – plan view of trial trench A. Photo by J. Beljak.

Fig. 3. Hronovce, part Čajakovo, site Rúbaniská. Photogrammetry of the area of archaeological research. Exact location of trial trenches A – C in the field Author: J. Bartík.

Fig. 4. Hronovce, part Čajakovo, site Rúbaniská. Grave 1. 1 – positioning the urn in trench A, view from above; 2 – side view of the urn; 3 – photo of the urn; 4 – X-ray of the urn filling. Author: J. Beljak.

Fig. 5. Hronovce, part Čajakovo, site Rúbaniská. Grave 2. 1 – positioning the urn in trench A, view from above; 2 – side view of the urn; 3 – photo of the urn; 4 – X-ray of the urn filling. Author: J. Beljak.

Fig. 6. Hronovce, part Čajakovo, site Rúbaniská. Grave 3. 1 – positioning the urn in trench B, view from above; 2 – side view of the urn; 3 – photo of the urn; 4 – X-ray of the urn filling. Author: J. Beljak.

Fig. 7. Settlement in the Early Roman period at the Lower Gran region with the sites mentioned in the article. Circles – settlements, squares – burial grounds. Author: J. Beljak.

Pl. I. Hronovce, part Čajakovo, site Rúbaniská. Grave 1. 1-6 – inventory; 7 – urn. Scale: a – 1-6; b – 7. Drawing by D. Zeleňáková.

Pl. II. Hronovce, part Čajakovo, site Rúbaniská. Grave 2. 1-4 – inventory; 5 – urn. Scale: a – 1-4; b – 5. Drawing by D. Zeleňáková.

Pl. III. Hronovce, part Čajakovo, site Rúbaniská. Grave 3. 1-2 – inventory; 3 – urn. Scale: a – 1-2; b – 3. Drawing by D. Zeleňáková.

Pl. IV-V. Hronovce, part Čajakovo, site Rúbaniská. Fibulae. Drawing by D. Zeleňáková.

Pl. VI. Hronovce, part Čajakovo, site Rúbaniská. Metal artifacts. Drawing by D. Zeleňáková.

Pl. VII. Hronovce, part Čajakovo, site Rúbaniská. Deformed bronze fittings from the edge of the shield. Drawing by D. Zeleňáková.

Pl. VIII. Hronovce, part Čajakovo, site Rúbaniská. Bronze artifacts. Drawing by D. Zeleňáková.

Pl. IX. Hronovce, part Čajakovo, site Rúbaniská. Metal artifacts. Material: 1-7, 9 – bronze; 8 – iron. Drawing by D. Zeleňáková.

Pl. X. Hronovce, part Čajakovo, site Rúbaniská. 1 – belt-end; 2-5 – buckles; 6, 8 – metal artifacts; 7 – iron spur; 9 – nail mandrel; 10 – fragment of knife blade. Drawing by D. Zeleňáková.

Pl. XI. Hronovce, part Čajakovo, site Rúbaniská. 1, 5 – iron knives; 2-4 – parts of iron scissors. Drawing by D. Zeleňáková.

Pl. XII-XXV. Hronovce, part Čajakovo, site Rúbaniská. Pottery from surface collection. Drawing by D. Zeleňáková.

Translated by Viera Tejbusová

PhDr. Ján Beljak, PhD.

Archeologický ústav SAV v Nitre, Pracovisko Zvolen

Štúrova 2, 960 53 Zvolen, Slovenská republika

jan.beljak@savba.sk

doc. PhDr. Noémi Beljak Pažinová, PhD.

Katedra archeológie FF, Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre

Hodžova 1, 949 74 Nitra, Slovenská republika

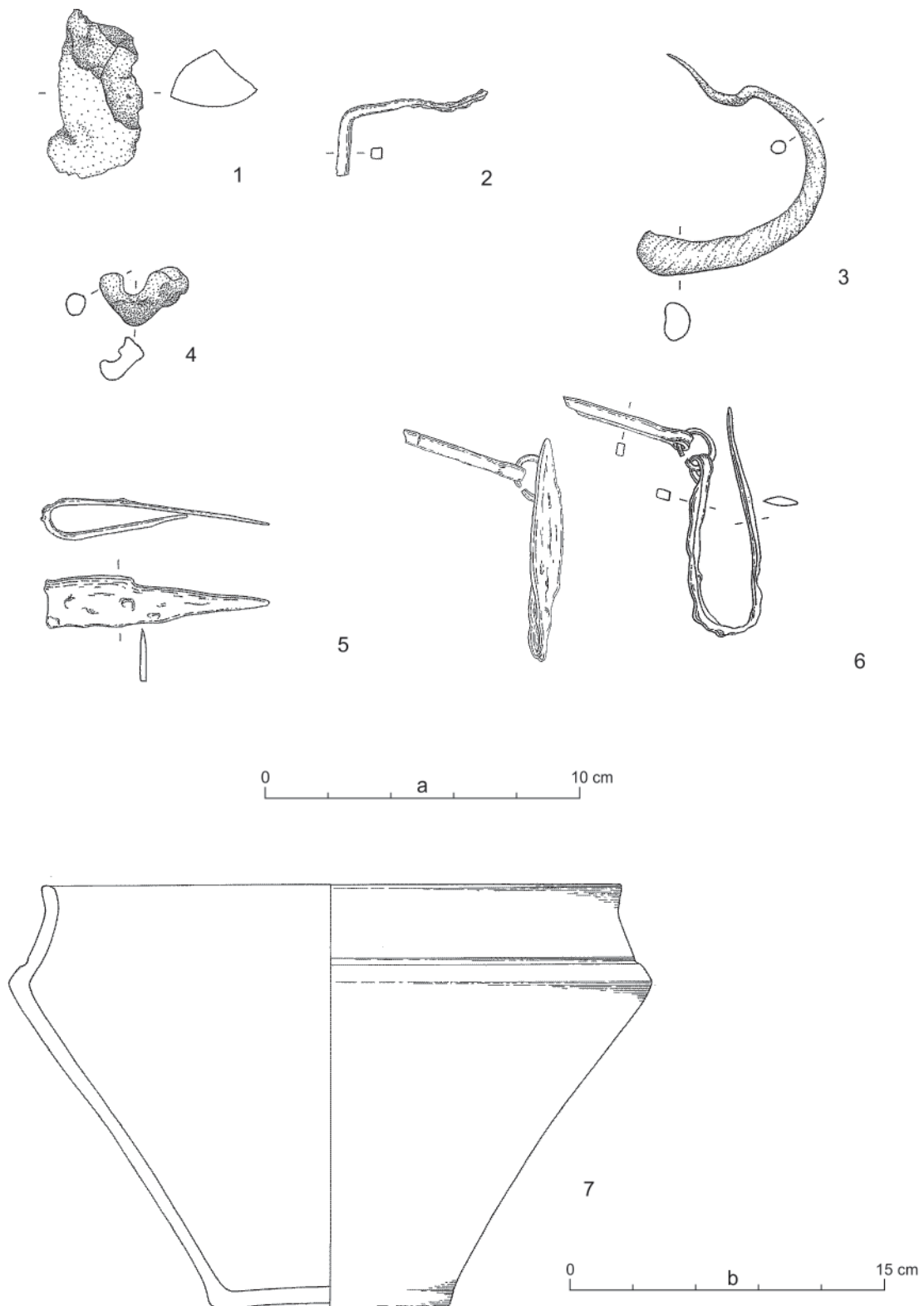
nbpazinova@ukf.sk

Mgr. Kristína Kučeráková, PhD.

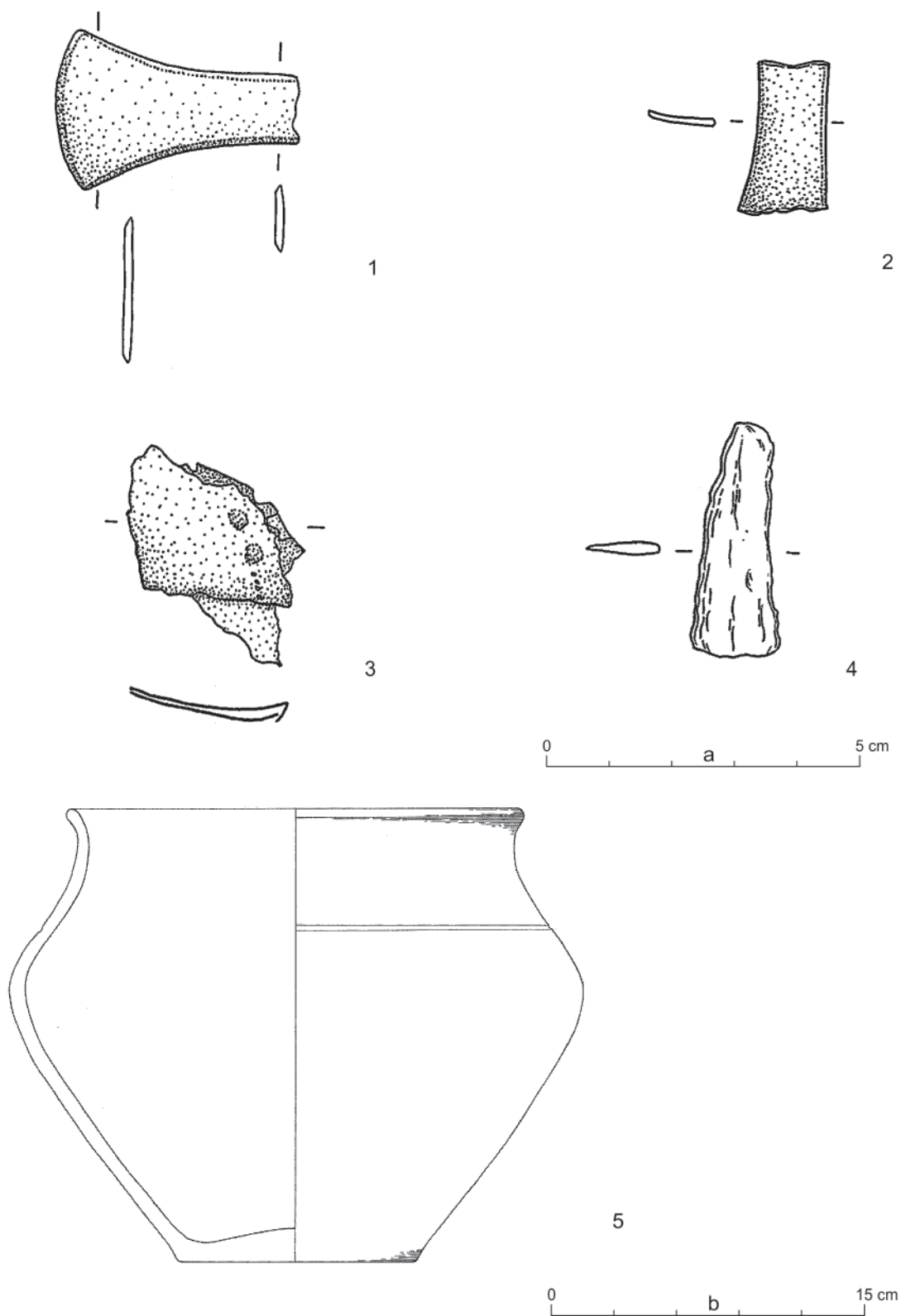
Archeologický ústav SAV v Nitre, Pracovisko Zvolen

Štúrova 2, 960 53 Zvolen, Slovenská republika

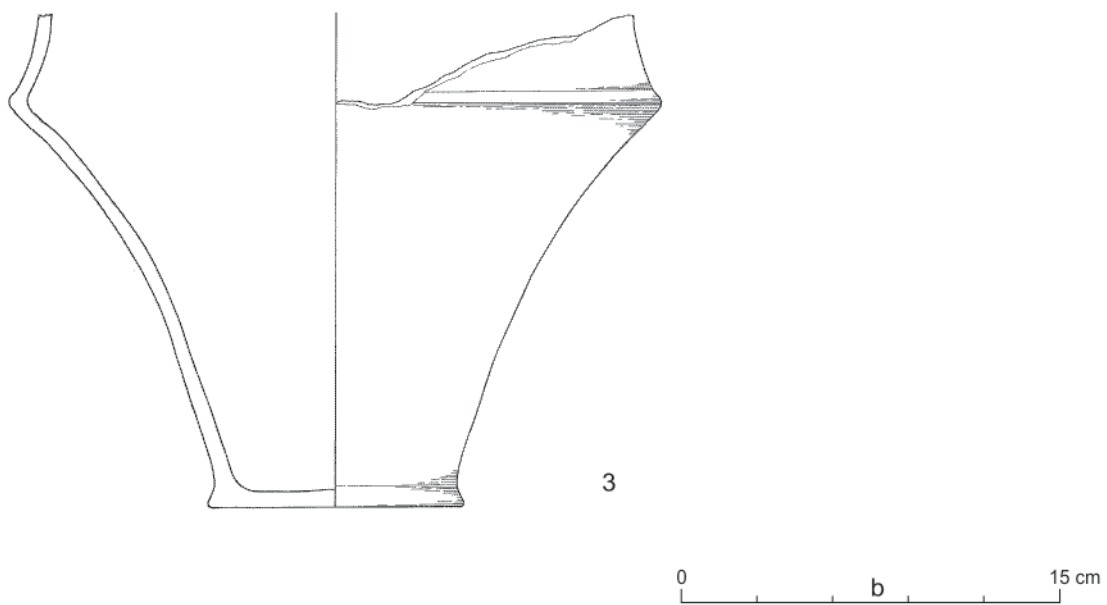
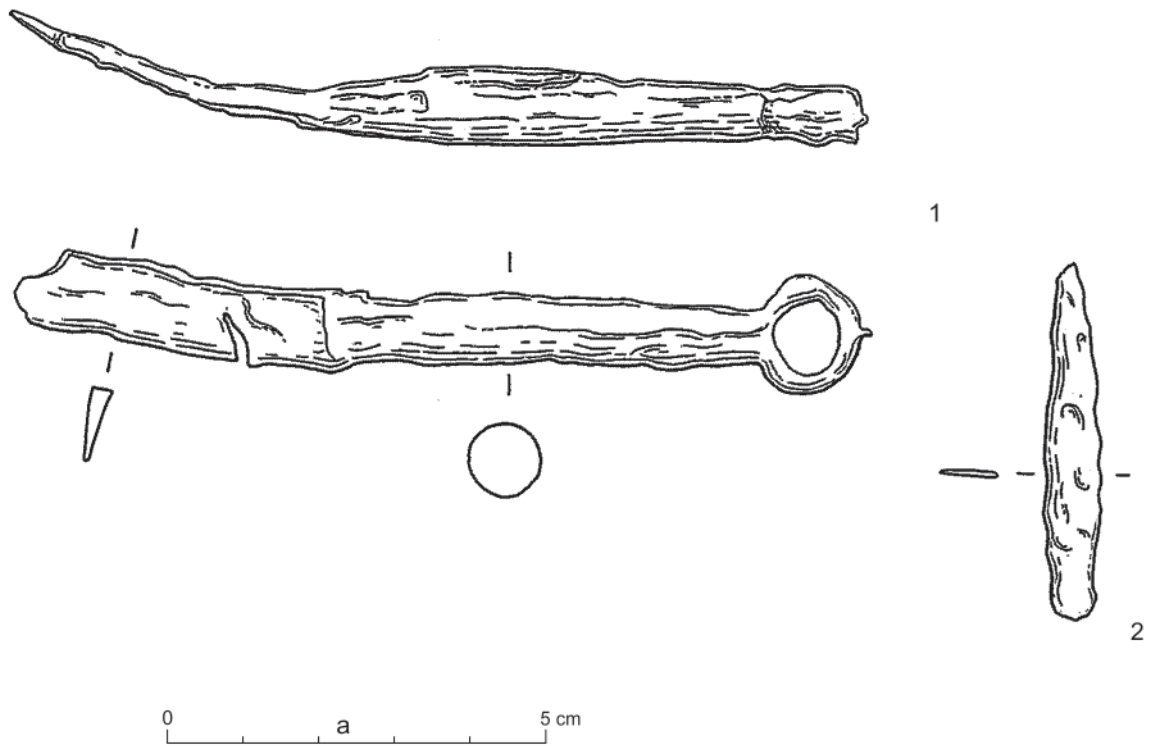
kristina.kucerakova@savba.sk

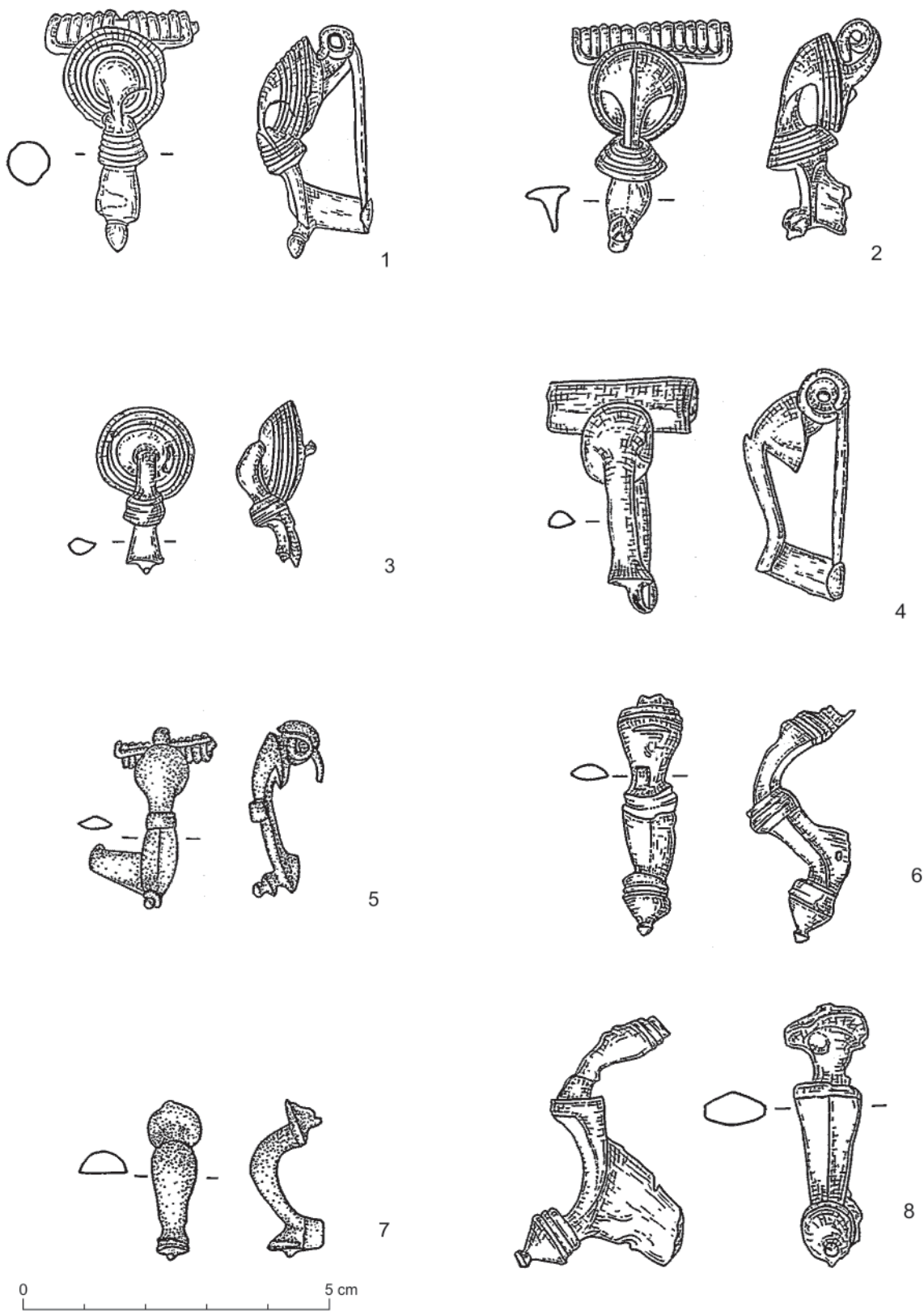
Tab. I. Hronovce, časť Čajakovo, poloha Rúbaniská. Hrob 1. 1-6 – inventár; 7 – urna.
Mierka: a – 1-6; b – 7. Kresba: D. Zeleňáková

Tab. II. Hronovce, časť Čajakovo, poloha Rúbaniská. Hrob 2. 1-4 – inventár; 5 – urna.
Mierka: a – 1-4; b – 5. Kresba: D. Zeleňáková

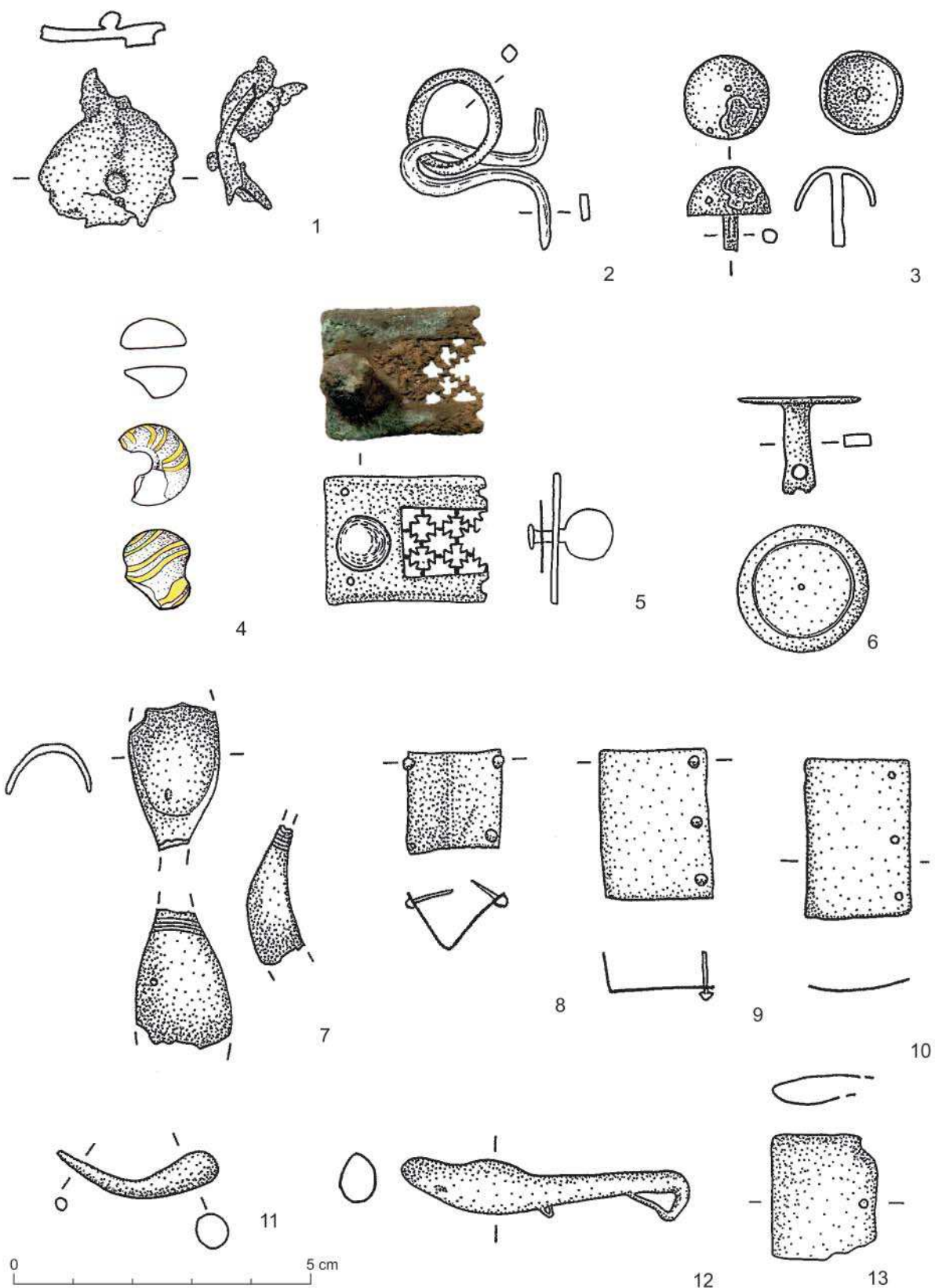
*Tab. III. Hronovce, časť Čajakovo, poloha Rúbaniská. Hrob 3. 1-2 – inventár; 3 – urna.
Mierka: a – 1-2; b – 3. Kresba: D. Zeleňáková*

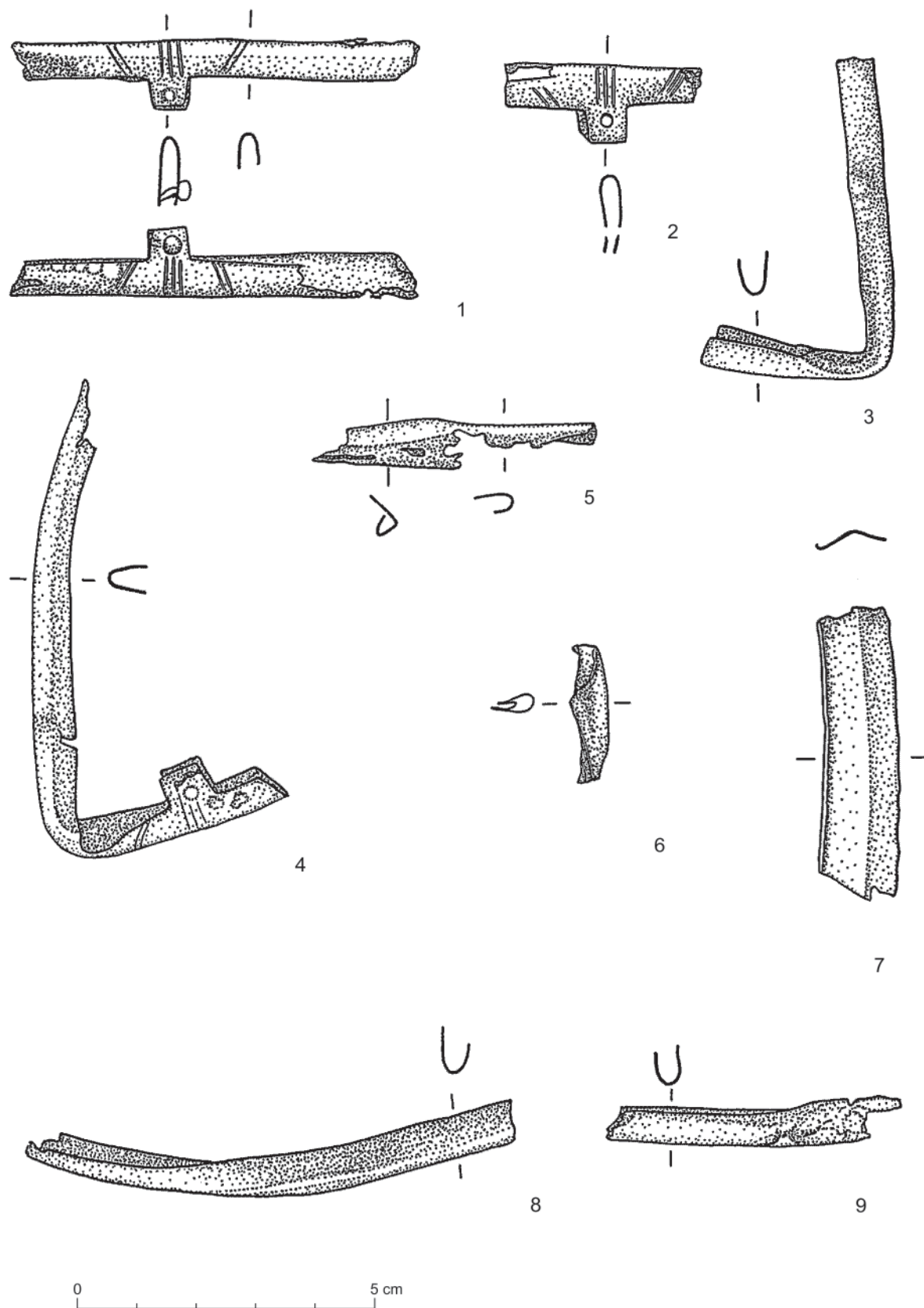
Tab. IV. Hronovce, časť Čajakovo, poloha Rúbaniská. Spony.
Kresba: D. Zeleňáková

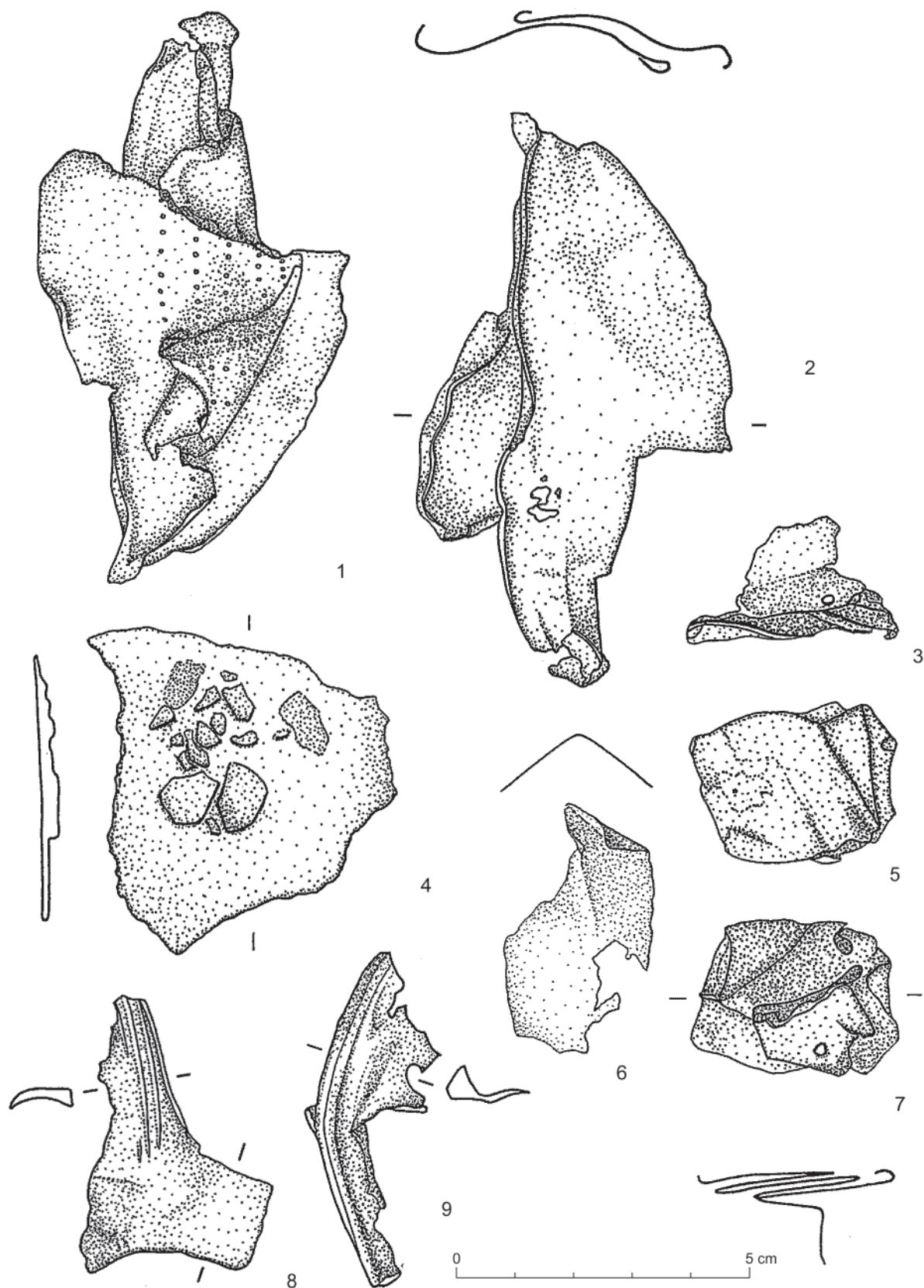
Tab. V. Hronovce, časť Čajakovo, poloha Rúbanská. Spony.
Kresba: D. Zeleňáková

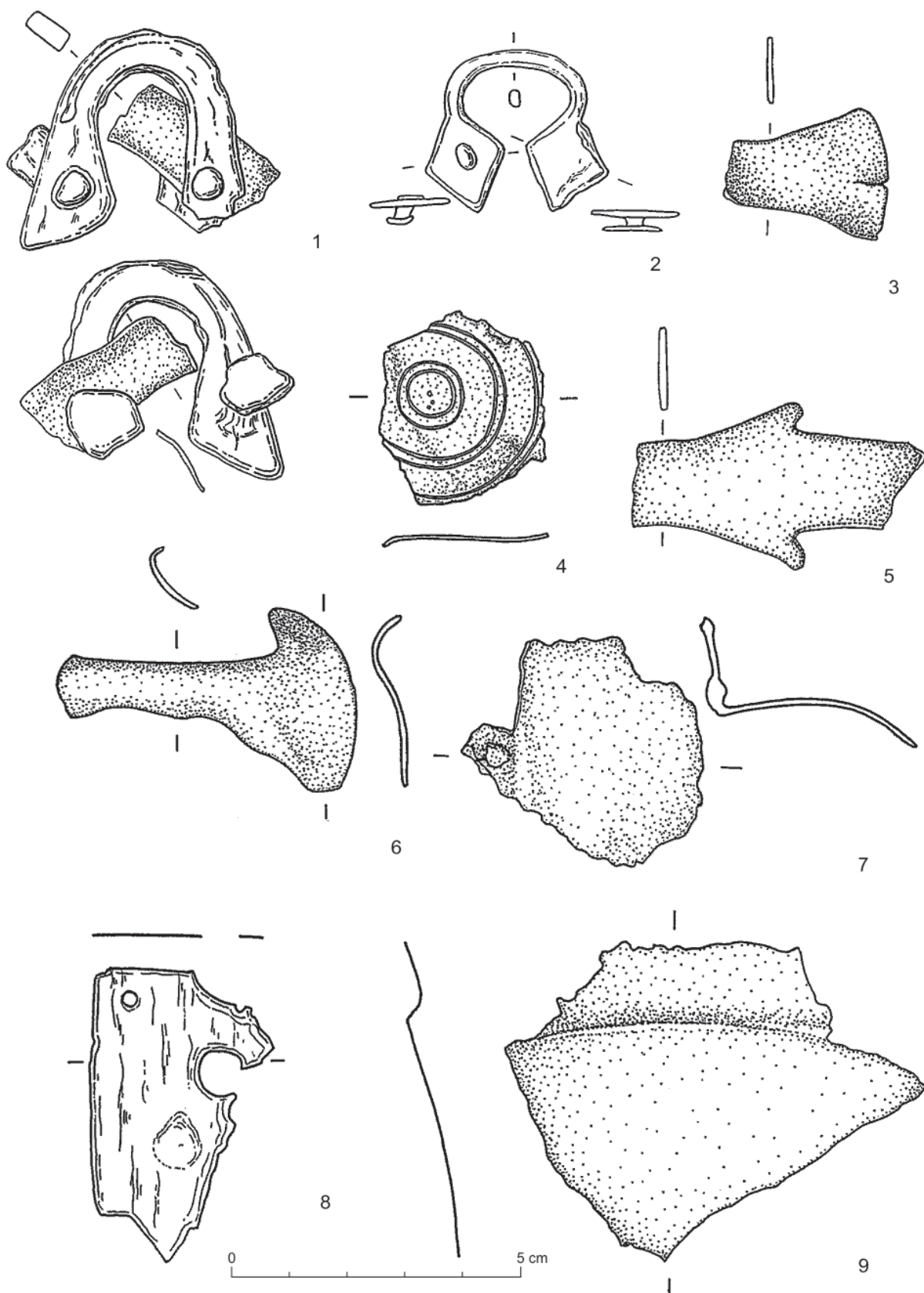
Tab. VI. Hronovce, časť Čajakovo, poloha Rúbaniská. Bronzové drobné predmety.
Kresba: D. Zeleňáková

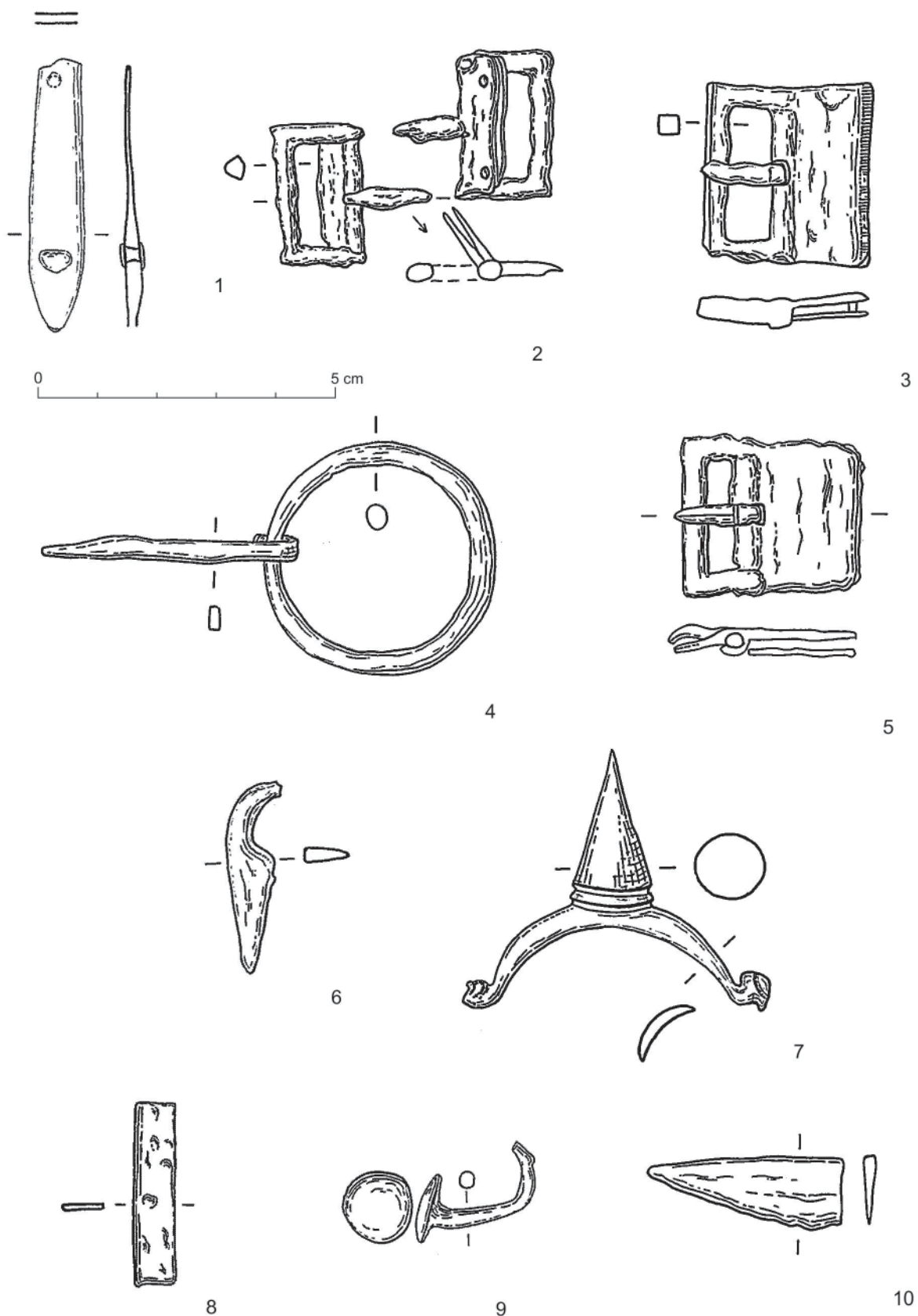
Tab. VII. Hronovce, časť Čajakovo, poloha Rúbaniská. Deformované bronzové kovania z okraja štítu. Kresba: D. Zeleňáková

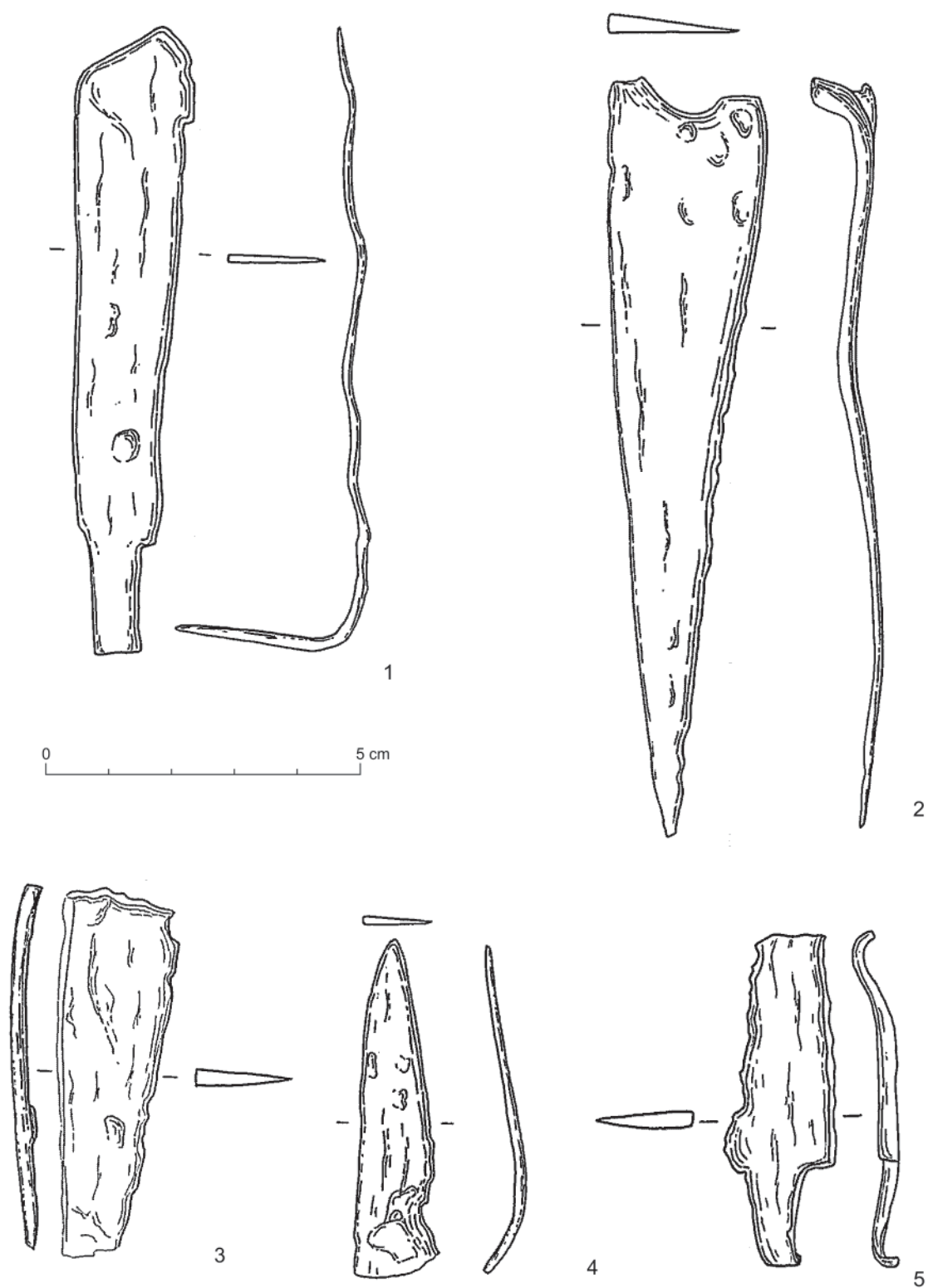
Tab. VIII. Hronovce, časť Čajakovo, poloha Rúbanská. Bronzové predmety.
Kresba: D. Zeleňáková

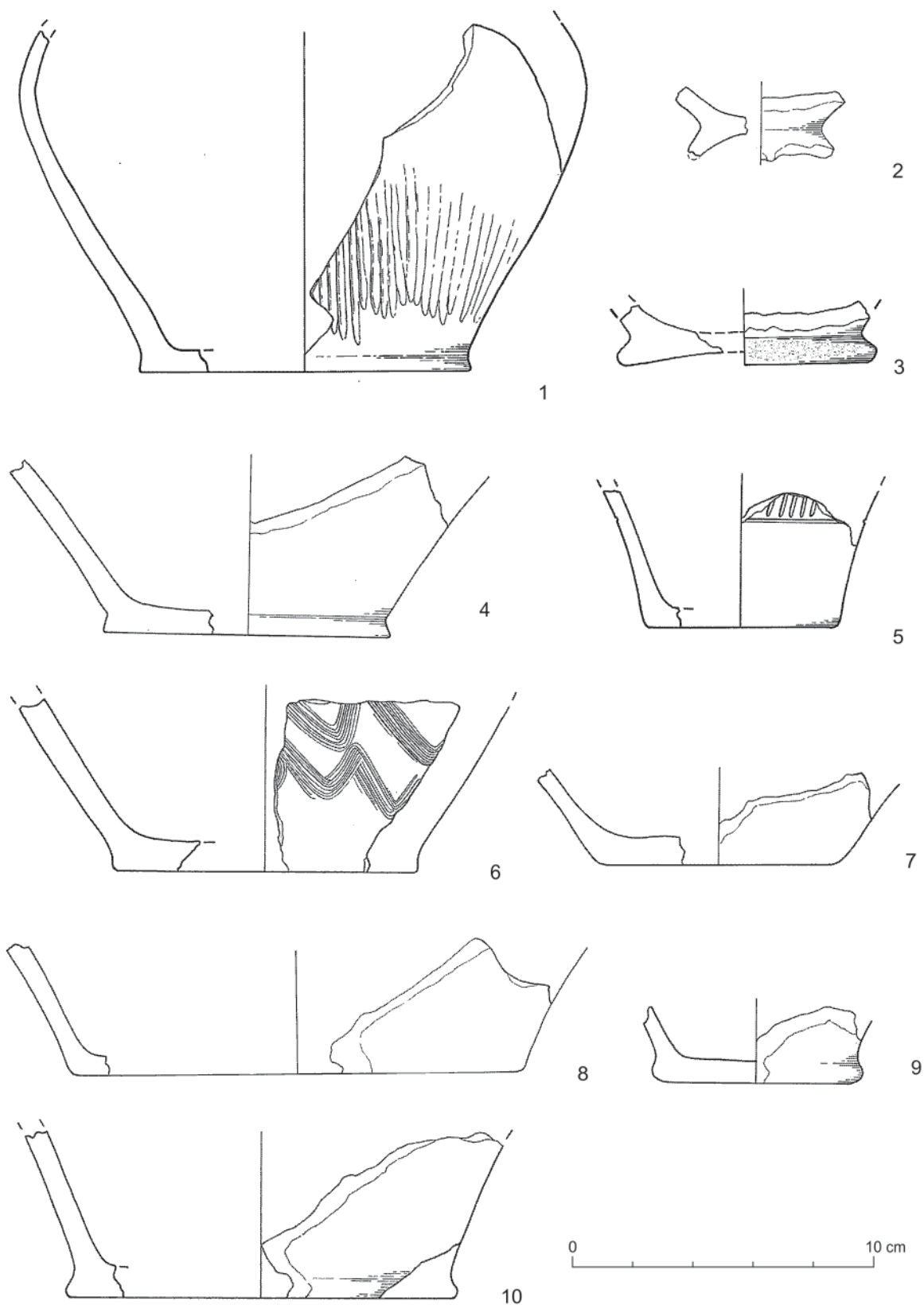
Tab. IX. Hronovce, časť Čajakovo, poloha Rúbaniská. Kovové predmety.
Materiál: 1-7, 9 – bronz, 8 – železo.
Kresba: D. Zelenáková

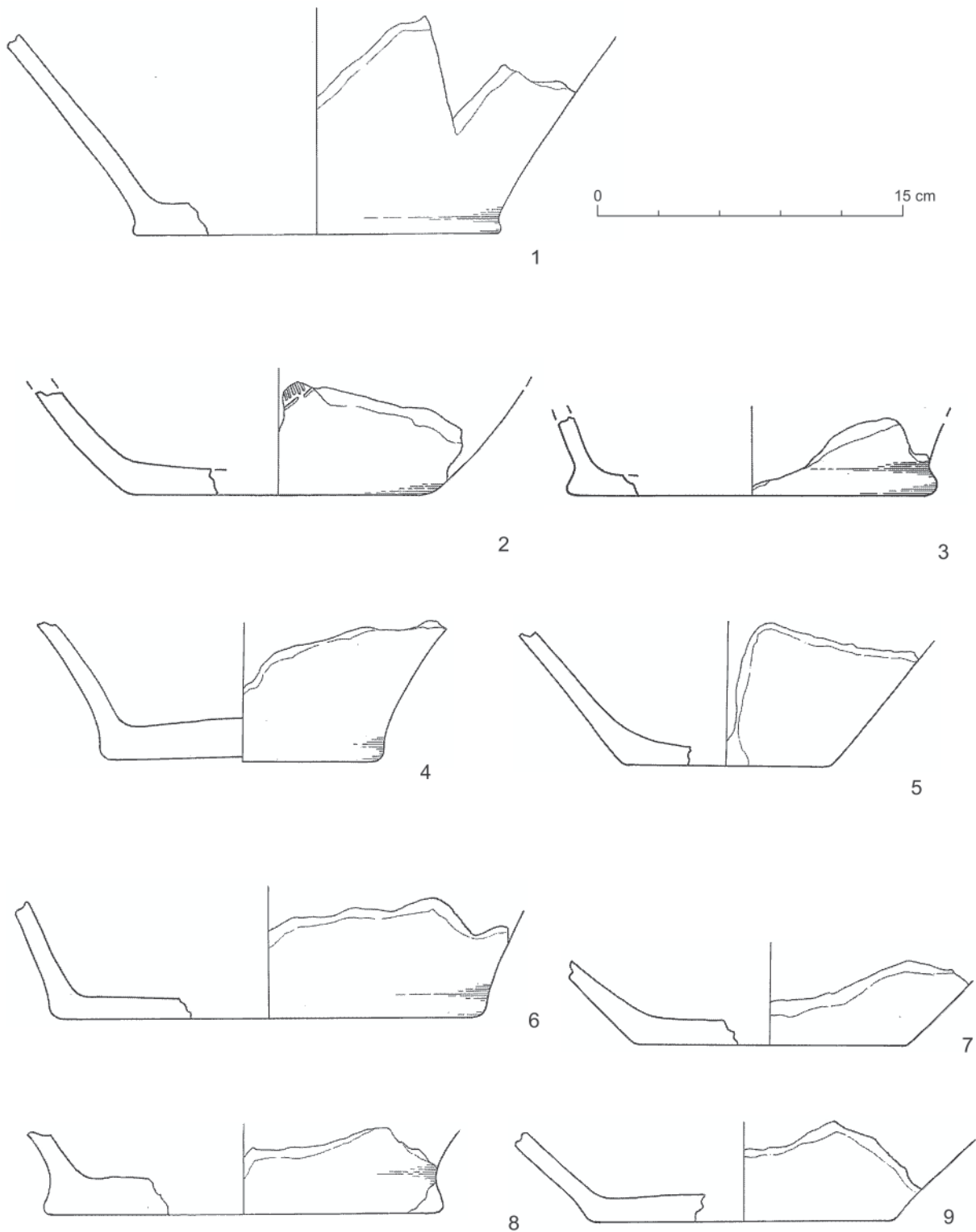
Tab. X. Hronovce, časť Čajakovo, poloha Rúbaniská. 1 – nákončie opaska; 2-5 – pracky; 6, 8 – kovové predmety; 7 – ostroha; 9 – trň klinca; 10 – fragment čepele noža.
Kresba: D. Zeleňáková

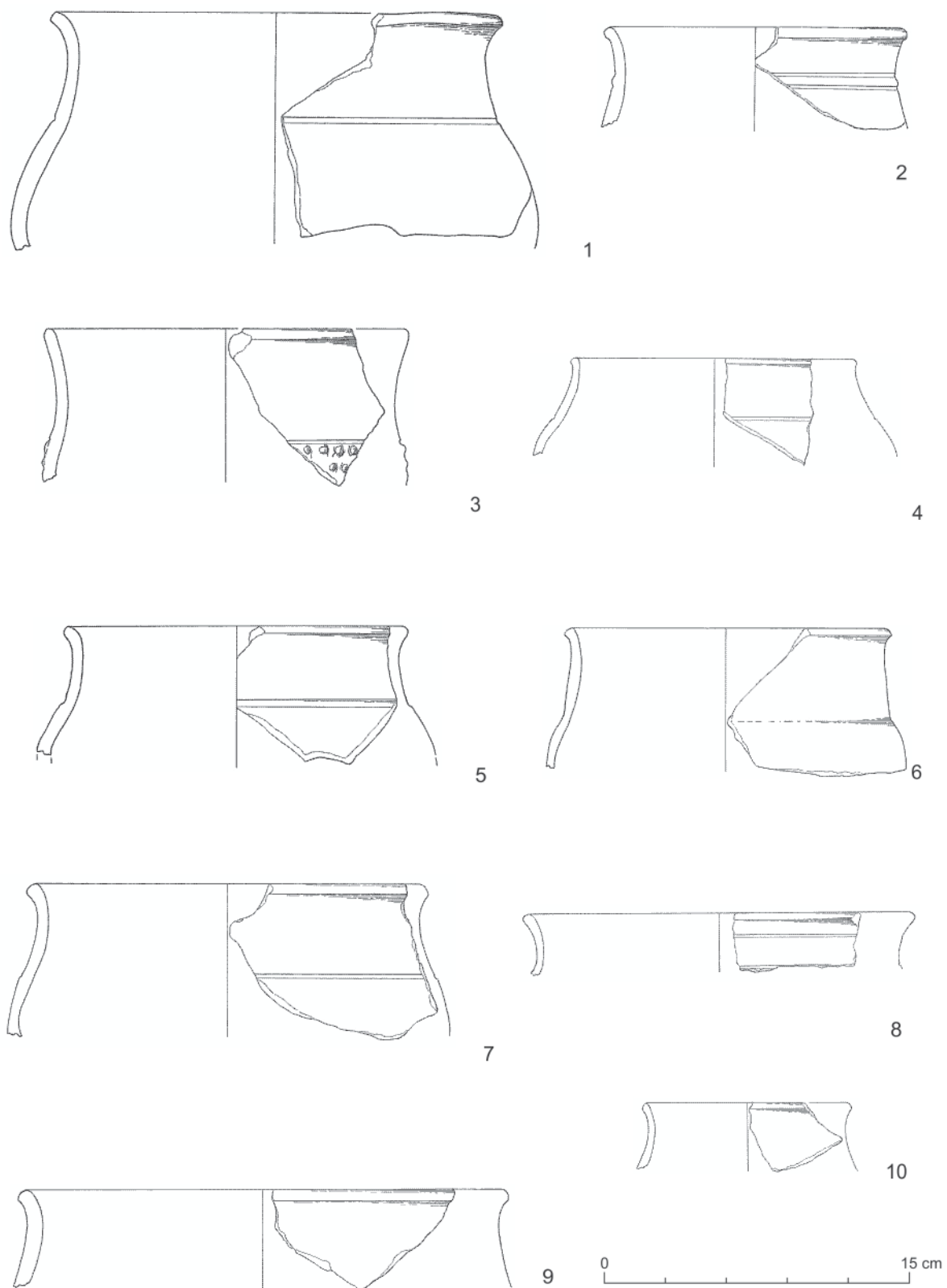
Tab. XI. Hronovce, časť Čajakovo, poloha Rúbaniská. 1, 5 – železné nože; 2-4 – časti železných nožníc. Kresba: D. Zeleňáková

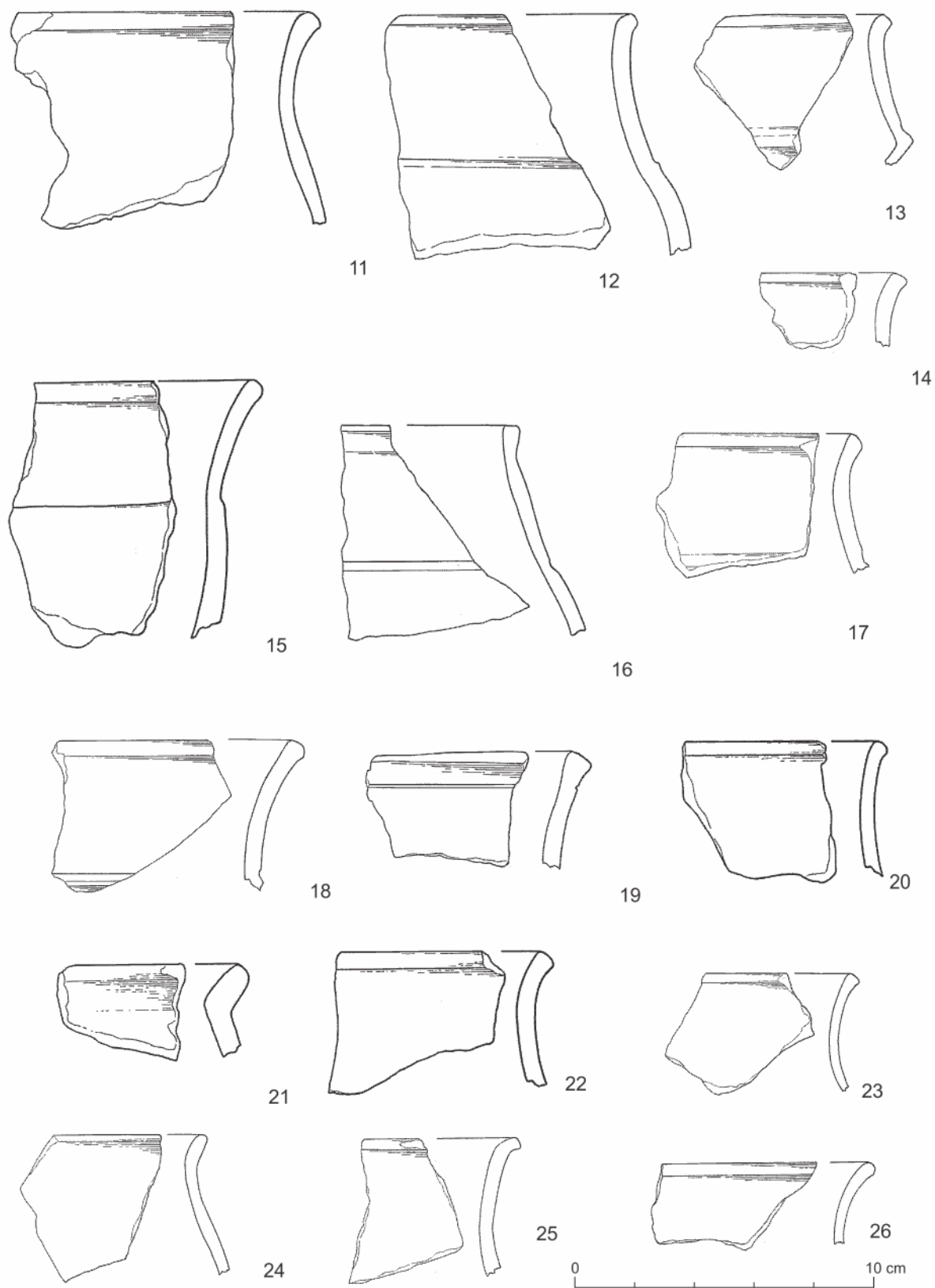
Tab. XII. Hronovce, časť Čajakovo, poloha Rúbaniská. Keramika zo zberu.
Kresba: D. Zeleňáková

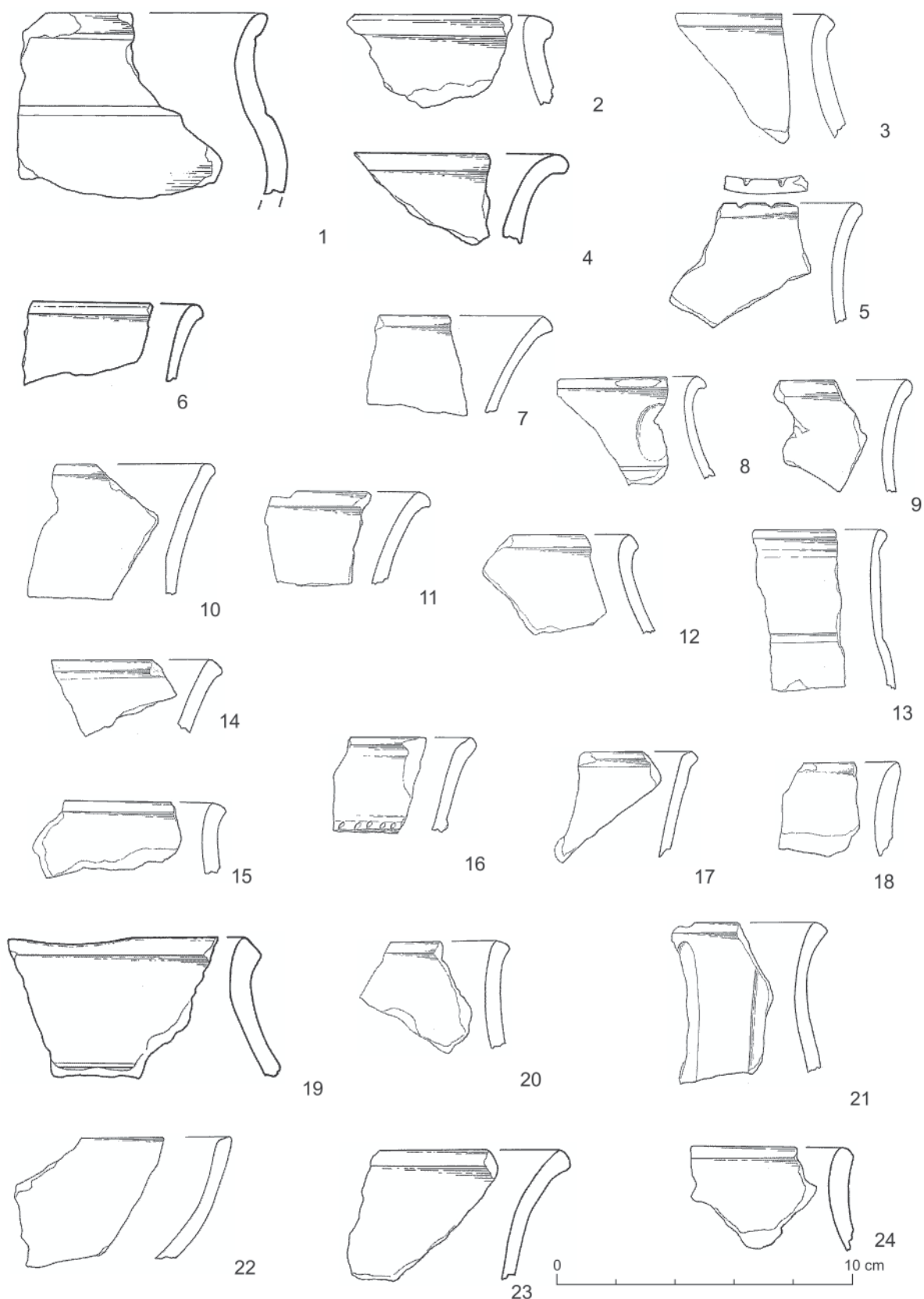
Tab. XIII. Hronovce, časť Čajakovo, poloha Rúbaniská. Keramika zo zberu.
Kresba: D. Zeleňáková

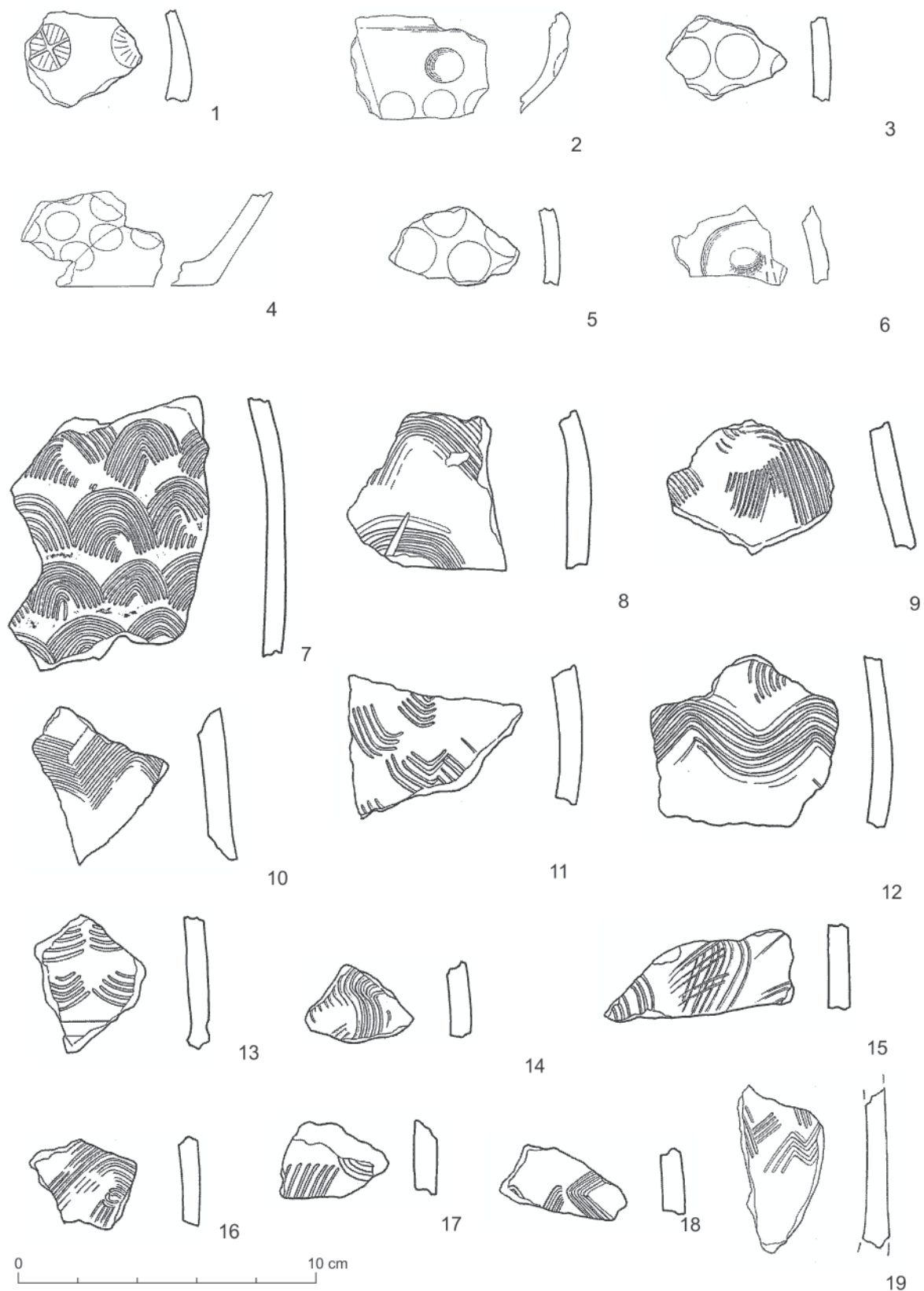
Tab. XIV. Hronovce, časť Čajakovo, poloha Rúbaniská. Keramika zo zberu.
Kresba: D. Zeleňáková

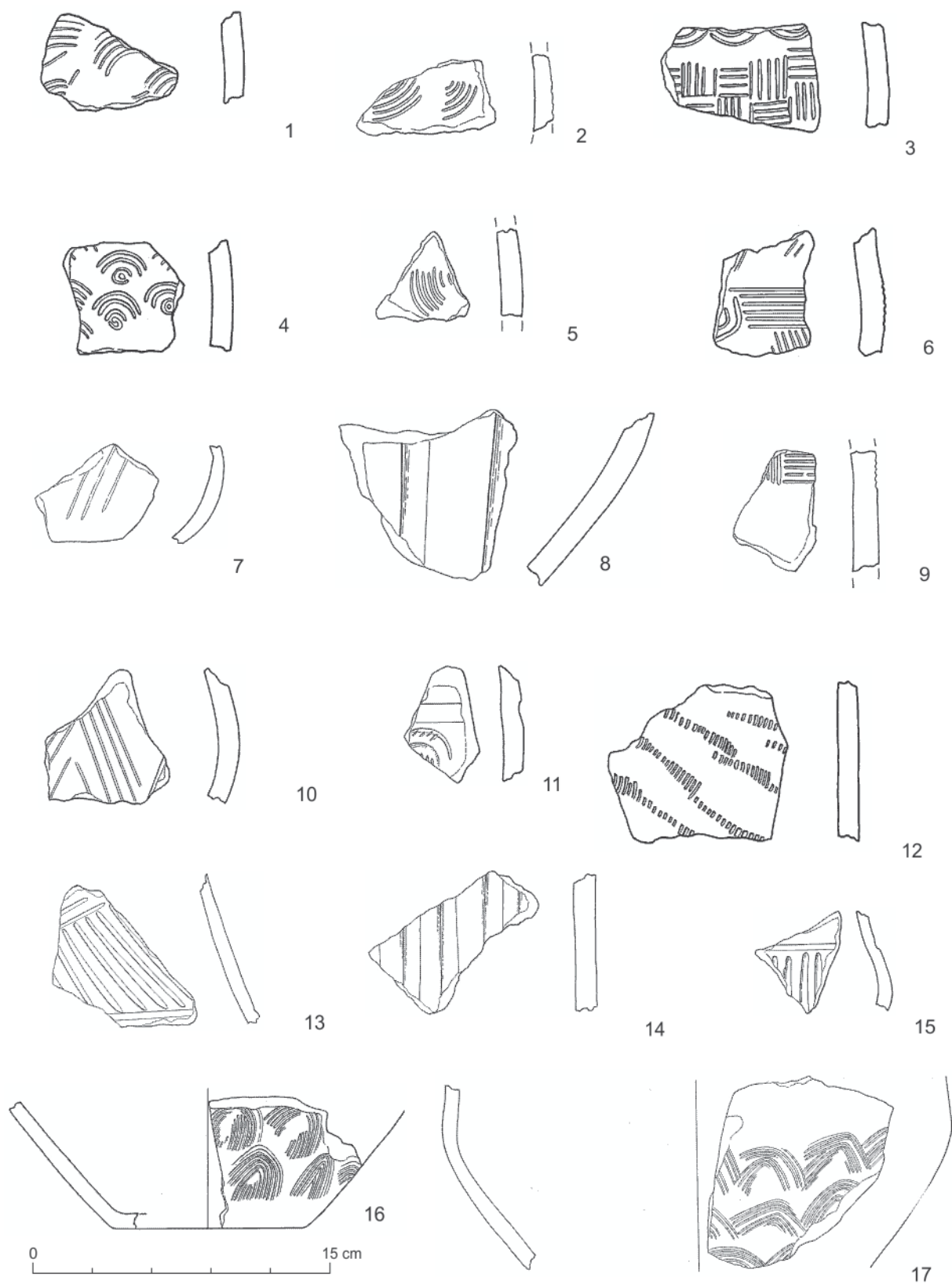
Tab. XV. Hronovce, časť Čajakovo, poloha Rúbaniská. Keramika zo zberu.
Kresba: D. Zeleňáková

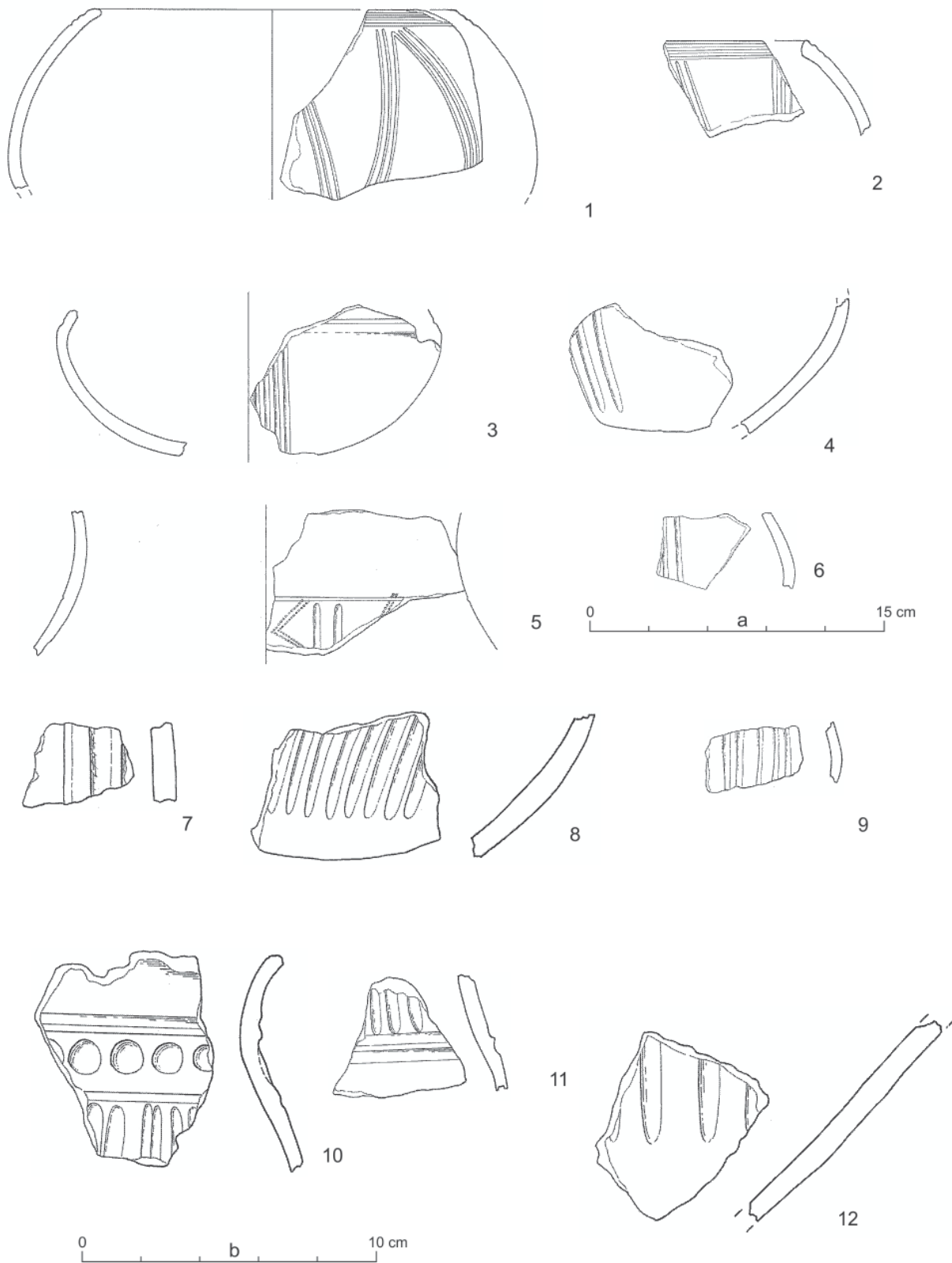
Tab. XVI. Hronovce, časť Čajakovo, poloha Rúbaniská. Keramika zo zberu.
Kresba: D. Zeleňáková

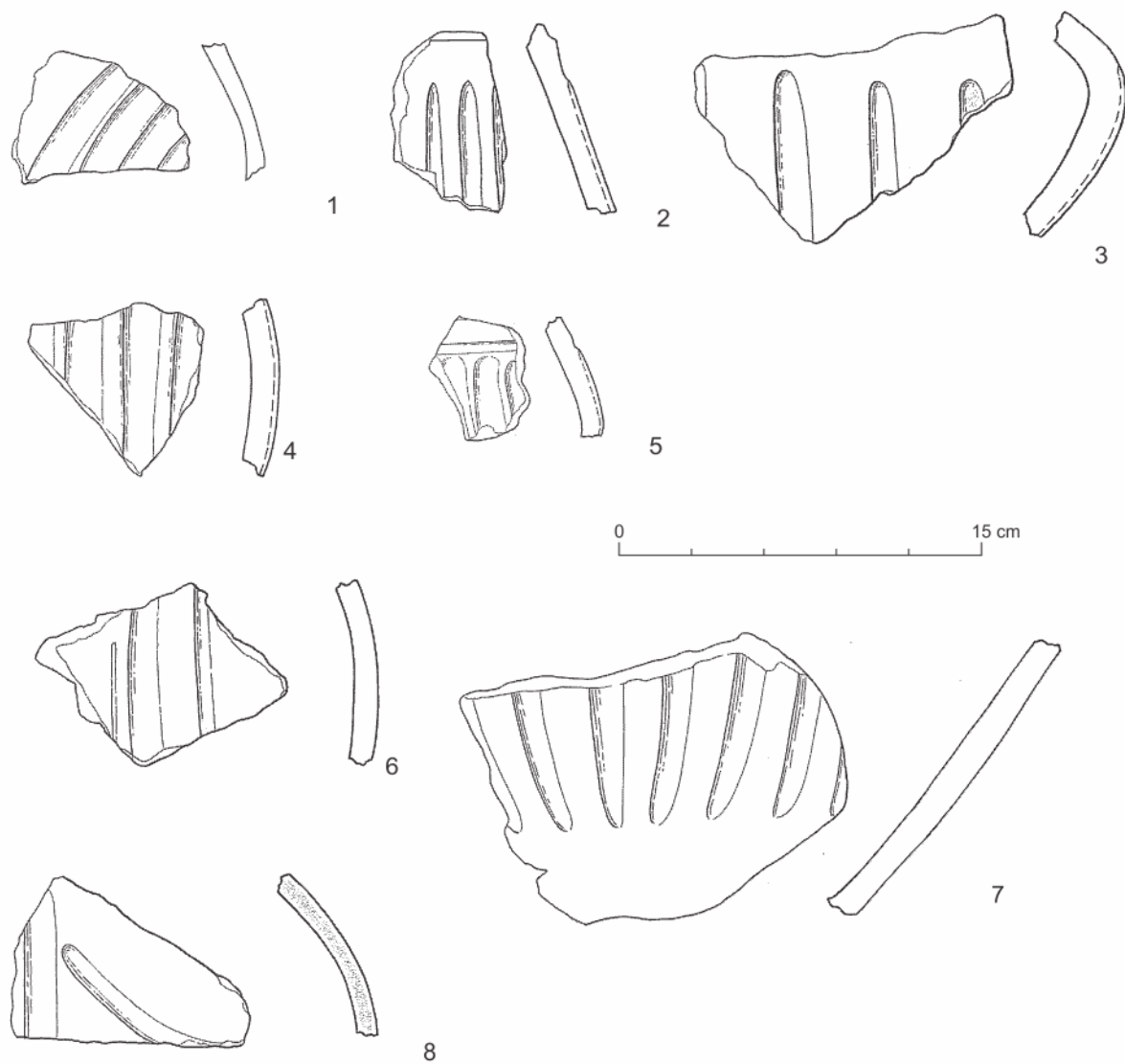
Tab. XVII. Hronovce, časť Čajakovo, poloha Rúbaniská. Keramika zo zberu.
Kresba: D. Zeleňáková

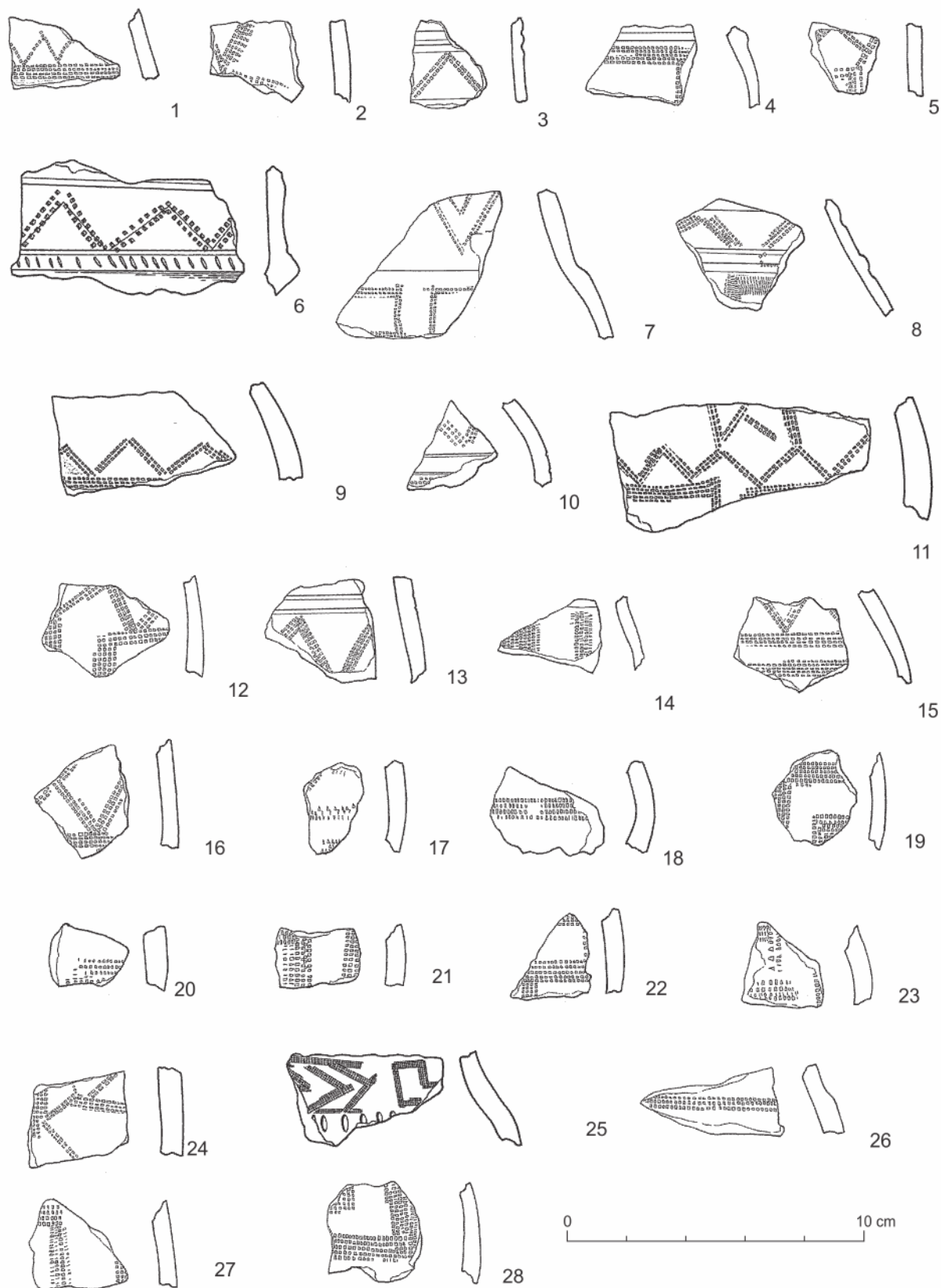
Tab. XVIII. Hronovce, časť Čajakovo, poloha Rúbaniská. Keramika zo zberu.
Kresba: D. Zeleňáková

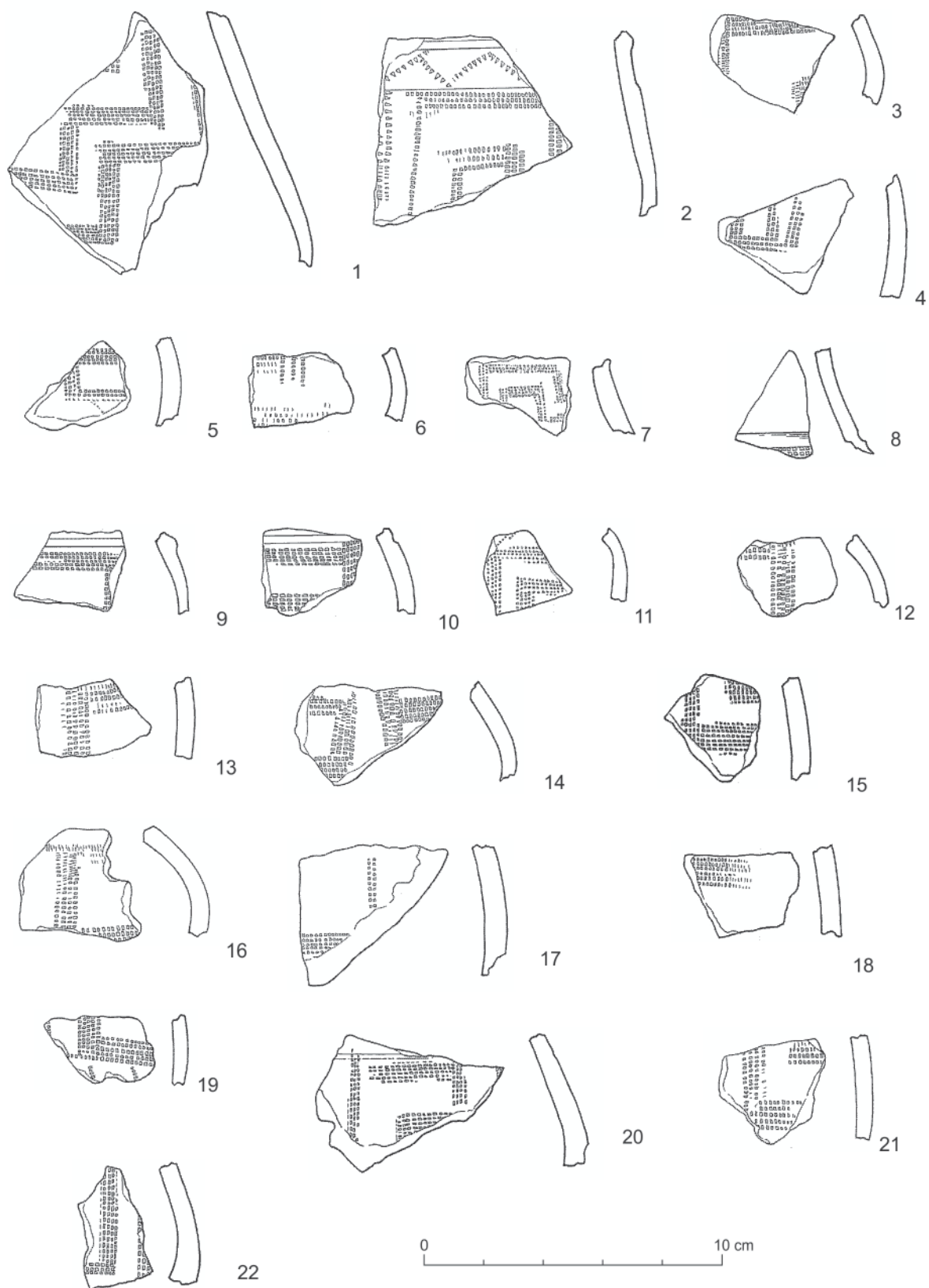
Tab. XIX. Hronovce, časť Čajakovo, poloha Rúbaniská. Keramika zo zberu.
Kresba: D. Zeleňáková

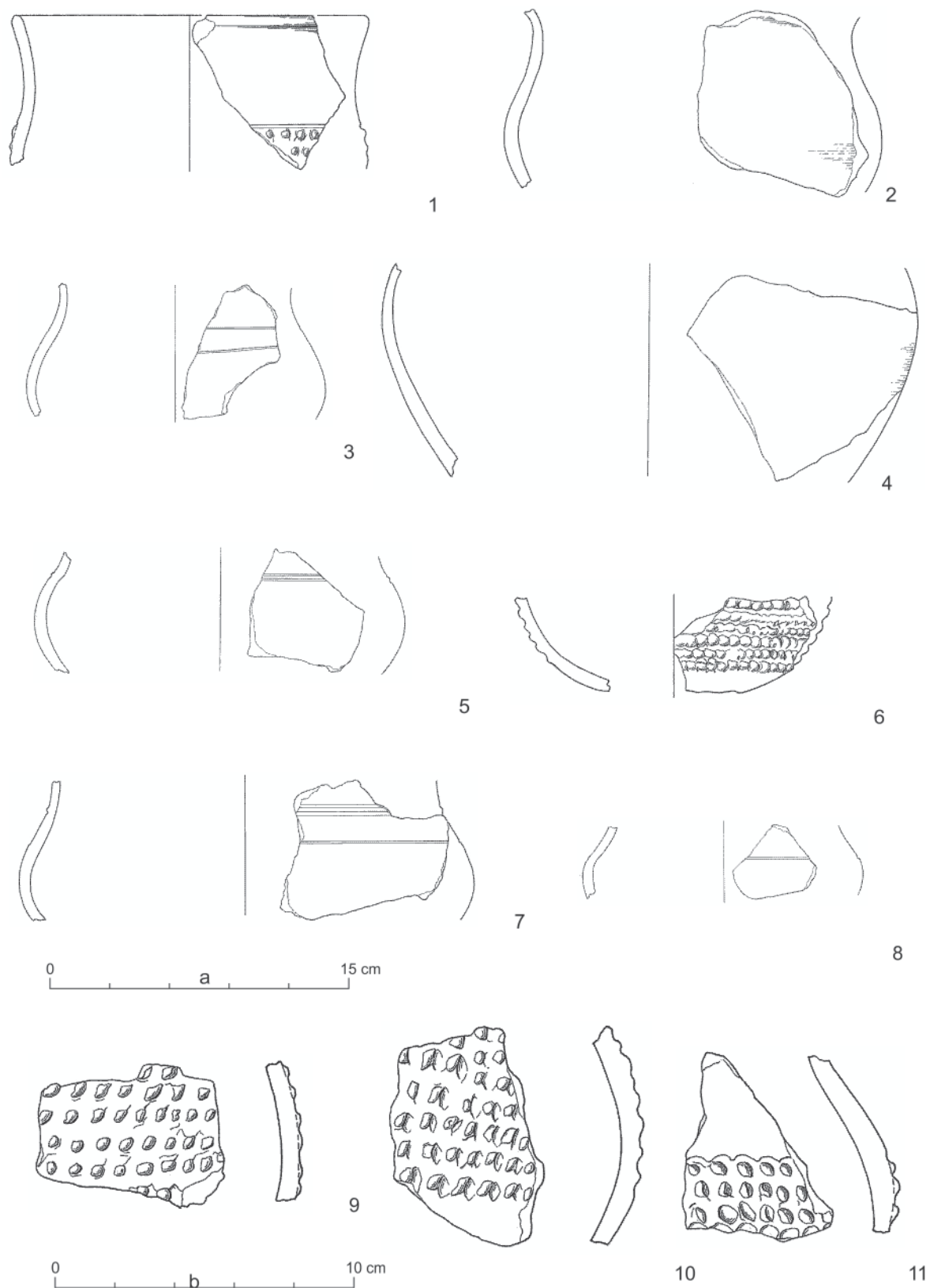
Tab. XX. Hronovce, časť Čajakovo, poloha Rúbaniská. Keramika zo zberu.
Kresba: D. Zeleňáková

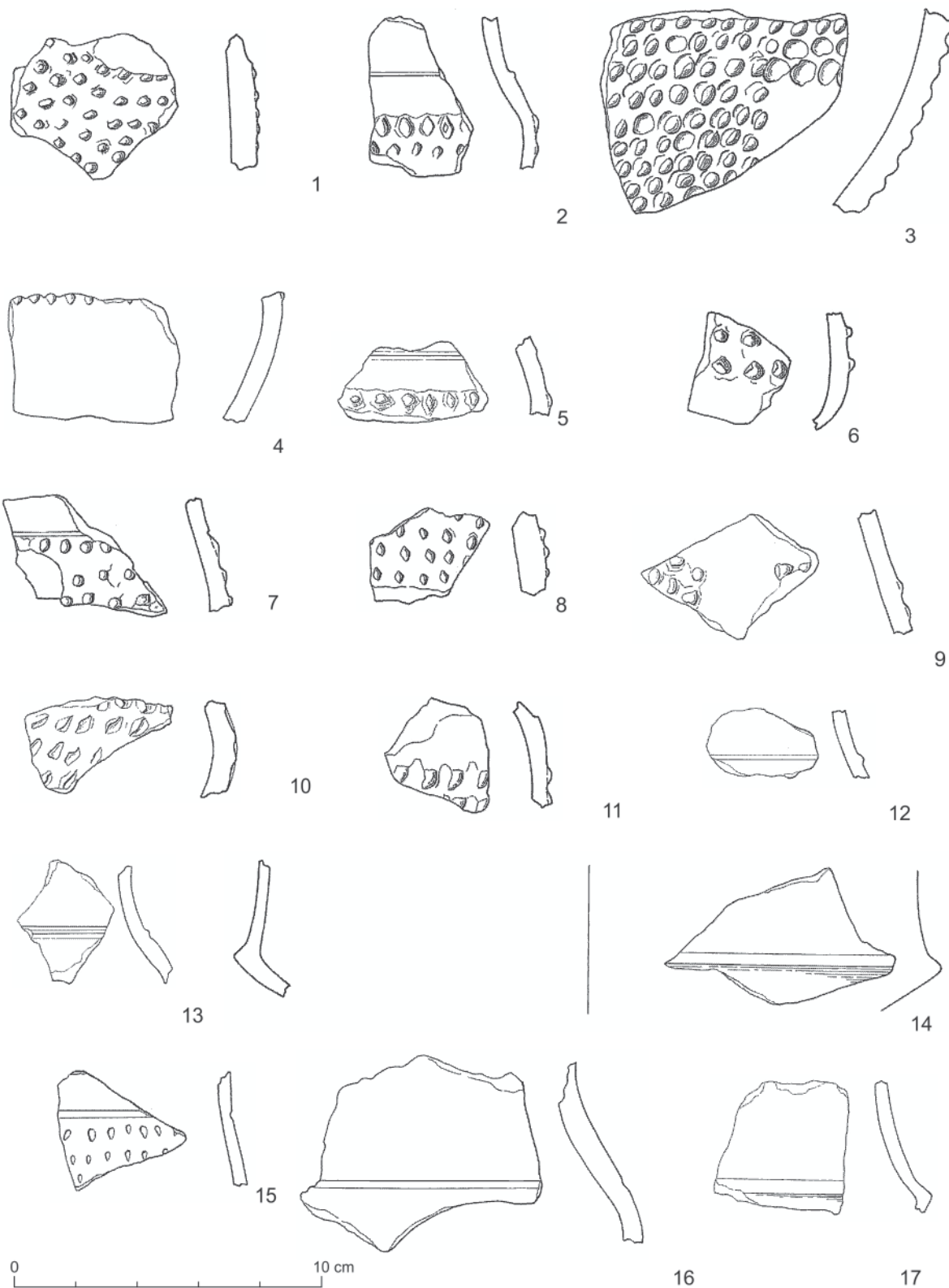
Tab. XXI. Hronovce, časť Čajakovo, poloha Rúbaniská. Keramika zo zberu.
Kresba: D. Zeleňáková

Tab. XXII. Hronovce, časť Čajakovo, poloha Rúbaniská. Keramika zo zberu.
Kresba: D. Zeleňáková

Tab. XXIII. Hronovce, časť Čajakovo, poloha Rúbaniská. Keramika zo zberu.
Kresba: D. Zeleňáková

Tab. XXIV. Hronovce, časť Čajakovo, poloha Rúbaniská. Keramika zo zberu.
Kresba: D. Zeleňáková

Tab. XXV. Hronovce, časť Čajakovo, poloha Rúbaniská. Keramika zo zberu.
Kresba: D. Zeleňáková